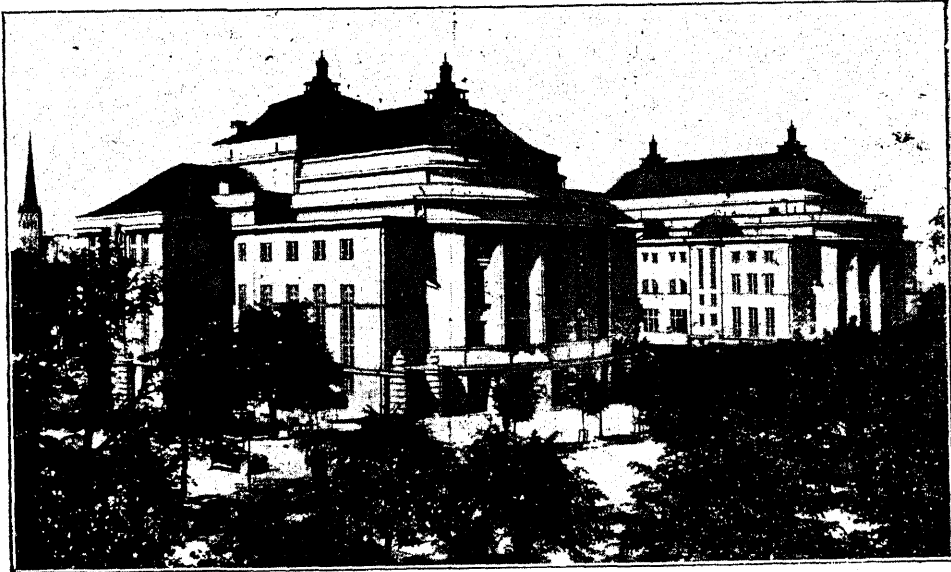

6
MÄ
BER
6

ROMAN

No

22

„Estonia“ teatrihoone.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG“
TALLINN, 1931. A. X. AASTAKÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 22

SISU:

Lola Stein: Kui süda põleb.
 Edvard Velle-Strand: Punane ohvitser.
 Arnold Liiv: Olin unes õnnelik.
 Jack London: Kullakuristik.
 Palle Rosenkrantz: Küti abiline.
 Illès Kaczer: Bingo.
 Georg Mühlen: Körbes.
 Ralph Urban: Saatuse mäng.
 Henry Worthington: Aine.
 Erik Axel Karlfelt: Suvetants.
 Luise Westkirch: Kevadelaul sügisel.
 Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad 1931. a.:

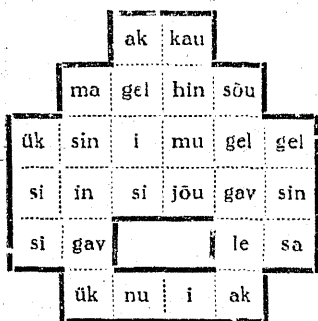
12 kuud (24 nr-t)	Kr.	7.50
9 " (18 ")	"	6.—
6 " (12 ")	"	4.—
3 " (6 ")	"	2.—
2 " (4 ")	"	1.50
1 " (2 ")	"	—80
Üksiknumber	"	—40

„ROMAANIT“ tallus

Tallinn, Vene tän. 13. Tel. 445-83.

Mõistatus 22 (232).

Seadnud Em. Guimann.

Missugune Martin Lipu luuletise algus on siin peidus?

Lahendada ra'samehekõnnaku abil.

Lahendus ilmub Romaan Nr. 2 (236).

Lahendus nr. 18 (228).

35	8	37	24	33	6	21	18
38	25	34	7	22	19	32	5
9	36	23			4	17	20
42	39	26			1	14	31
27	10	41	44	29	12	3	16
40	43	28	11	2	15	30	13

Miks enne sügist ju koltuvad lehed,
 Küpsmata variseb vili meil maha?
 Miks meil ju roiduvad nooredki mehed,
 Laulikud õhkavad tähtede taha?

(G. Suuts.)

Romaan

Nr. 22 (232)

November 1931

X. aastakäik.

Kui süda põleb.

Saksa kirjanik **Lola Stein.**

3

Äkki ilmus ühest uksest Toni. Ja naeratas. Ja jah, see polnud viirastus, ta naeratas, ruttas Rosemariele vastu ja kaisutas teda tormilikult.

„On juba parem!“ hüüdis ta heledasti ja hõisates. „Magas öösel hästi! Võimalik, et saab veeb terveks! Rosemarie, mis teil on?“ hüüdis ta ehmatades, kui nägi, et Rosemarie värises ja oleks maha kukkunud, kui Toni teda ei oleks toetanud.

„Ta saab terveks!“ kogeles Rosemarie. „Loodetavasti, loodetavasti! Aga liig julge ei maksa veel olla. Sealt tuleb dr. Zander.“

Temagi nägu säras.

„Tere hommikust, öde Rosemarie. Jah, see on otse imetegu. Oodatud otsa asemel on tulnud äkki paranemine. Ta süda on rahunenud, palavik langenud. Meie arstid seisame mõistatuse ees. Kõik on teisiti läinud kui uskusime. Näib, nagu oleks rõõm, mis ta teiega juttu vestes saanud, professori paranema pannud. Nüüd vaja vaid oodata ja loota.“

Rosemarie seisis ikka veel nagu uimane. Ja ei mõistnud iseennast, miks ta südames ei tunnud hõiskavat rõõmu, vaid tundis ainult hirmsat õudu.

Ta vajus toolile. Ja pani käed kokku.

„Ta paraneb, saab terveks,“ ütles ta hääletult. „Ja mina olen tema pruut!“

Teated sellest, mis eile professor Wintersteini toas sündinud, olid majas levinenud. Teati juba, et Rosemariest oli saanud professori pruut. Ja igal pool nimetati haige üllatavat paranemist ühes sellega. Kõik uskusid, et see oli õnn ja rõõm, mis nüüd professori jälle terveks tegid.

Rosemariet kadestati. Seisti tema ees, sooviti temale õnne ja kiideti teda õnnelikuks, et temal, väljavahetult kõige teiste hulgast, oli õnnestanud seda meest jälle elule tagasi anda, seda kannatava inimsoo armastatud, imetletud, aitavat head vaimu.

O, ta pidi olema õnnis, õnnelik, et oli võitnud selle mehe armastuse, et ta oli saatuse poolt määratud seda meest maailmale alal hoidma, päästma.

Rosemarie ei tunnud sellest kõigest midagi. Ta tundis vaid ise oma õnnetust, et pidi kuuluma sellele mehele, kuna ta ometi armastas teist, kuna ta kuulus vaid sellele teisele, kellega ta enese oli kihlanud vaikiva, kuid õndsas suudlusega.

Ta tundis vaid üht: ta pidi minema Wintersteini juurde. Ei tohtinud teda kaemini petta, seda õilsat, head meest; ei tohtinud teda kaemini uskuda lasta tunnet, mida ta ei tunnud. Ta pidi jälle puhtaks saama süüst, mis teda koormas.

Ja pikemalt mõtlemata jooksis ta välja aeda ning ruttas professori villasse.

Oli lõunaaeg. Hommik oli tal möödunud tumedas piinas. Nüüd aga tahtis ta vabana ja pidi vabanema hirmust, mis teda hirmsasti rõhus.

Trepil kohtas ta dr. Zanderiga.

„Nüüd on ometi kõik teisiti läinud, öde Rosemarie,“ ütles see. „Nüüd on teie lubadus meie kalli haige ometi paranemise teele viinud. Ja mis teile enesele oli vaid paiste, on temale saanud õnnestavaks tööks ja saab selleks nüüd teilegi. Rõõmustage, et teie olite tema päästja!“

Neiu ei vastanud. Ja äkki tõusis vanas arstis mõte, et see võib olla ometi noorus oli selles kaheksateistkümnenda-aastases neius, mis vastikust tundis mõttes, et enese oli

sidunud viiekümnekahe aastase mehega, kes juba kõndis alanevas joones, kuna ta ise alles viibis ülenevas joones ja oli alles õitsema hakkamas.

Ja kuna ta neiu hurmavas näos ei näinud mingisugust heakskiitmist oma sõnadele, siis ütles ta hoiatades:

„Veel ikka ripub ta elu hädaohus. Seda ei tohi te silmapilkugi unustada, öde Rosemarie! Mis täna öösi sündis, oli kui ime-tegu, kuid vähemgi ärevus, vähemgi ärritus, vähemgi vasturääkimine võib haigele tuua tagasilöögi. Ja see oleks talle surmaks. Sellepärast ettevaatust, ettevaatust ja veel kord ettevaatust, kui lähete tema juurde!“

Rosemarie noogutas vaikides pead ja läks edasi.

„Ma ei lähe tema juurde!“ mõtles ta; „ei, ma ei tea, kas mul jõudu on temale tött ütelda. Lähen Malte juurde, tema, jah, tema peab professorile tunnistama, kuidas minuga lugu on!“

Ta kohtas dr. Trübneri üleval. Noormees võpatas, kui neiu äkki tema ette astus.

Professori paranemisest saadik ei olnud ta muu peale enam mõtelnudki kui armsama peale ja sellele, mis neist nüüd küll pidi saama. Aga ta oli jällenägemisest hoidunud, ei olnud kasuisa voodi juurest lahkunud. Vaid oli andunud tumedale tundele oma südames, tundele, mis oli pooleldi õnn, pooleldi meeleheide. Õnnelik, kirjeldamata õnnelik oli ta ju, et kasuisa, keda ta armastas, talle alles jäi. Aga teadmus, et ta pidi oma armastusest loobuma, oli hirmus ja mittemõeldav. Nõnda olid tunded teda viselnud kõige puhtama rõõmu tipust kõige piinarikkama kibeduse sügavusse.

Ja nüüd seisis see, keda ta üle kõige armastas, äkki tema ees. Üle kõige? . . . Jah, sel hektel tundis ta selgesti, et armastas Rosemariet enam kui oma elu. Kuid mitte enam kui oma kohuseid ja au. Mitte nii, et ta tema omanise pärast võiks saada roimariiks, mitte nii, et ta koormas oma hingele süü kalli kasuisa vastu.

Ja kui ta nüüd vaatas neiu kahvatule, magusale lillenäole, kui ta nägi neiu suurtes muinasjutusilmades ranutust, kahtlust, hirmu ja — ja palvet, et ta teda aitaks, toetaks, siis valdas teda äkki aimamata jõud ja paendumata lahe.

Ja nüüd teadis ta, et olemas oli vaid üks tee, mis tema ja ta armastatud neiu võisid käia ja pidid käima, kui nad ei tahtnud endid teha süüdlasteks. See oli troostitu, raske loobumisetee.

Ta pidi teotsema enese ja neiu eest,

Tema oli mees ja see, kellele langes kogu vastutusekoorem. Ta oli arst, kelle kätte oli usaldatud inimese elu, mille ta pidi päästma, kui see tema võimuses seisis.

Küll näis see ületavat ta jõu, et pidi loobuma siin, kus tema ees seisis see õitsev, naerev, meelitav elu, kus ta tema peale vaatas oma suurtest igatsevatest silmadest, kus ta temale osutus oma punaste, magusate, töötavate neihuultega. Ja ometi pidi see nii olema!

Malte Trübner võttis Rosemarie käest kinni ja saatis ta professori riietusetoaist välja selle vastas seisvasse töötuppa, sest seal neid ei eksitatud.

Ta asetas neiu sügavasse nahktugitooli ja jäi ise, toetudes suurele kirjutuslauale, tema kõrvale seisma.

Ja otsis sõnu, mis ta temale tahtis öelda, millega ta temale tahtis selgeks teha, mida kohus neile ette kirjutas.

Ja ei leidnud neid ometi, vaid vaikis veel ikka, sest et ta hing ja meeled olid kütkestatud hurmavast neiu kaunidusest, noorest, andumeelest iludusest, kes tahtis saada tema omaks, tahtis kuuluda temale, tahtis ta elu rikastada üle kõigi mõistete. Ja kellest ta pidi loobuma, ah, veel enam, keda ta ise pidi juhtima ühe teise mehe käte vahele.

Ei, ei, see oli liig raske. Käis ta jõust üle. Seda ta ei suutnud, ei jõudnud, ei jaksanud. Langegu ta siis koormatud südame igavesse hukatusse, — ta ei suutnud loobuda, siin, kus teda kutsus kõik maailma lust ja armastus!

Ei suutnud, ei jõudnud!

Ja äkki nägi ta oma ees Bruno Wintersteini kahvatunud nägu, silmad kinni, surinapitsat õilsail näojoontel, suu igavesti suletud. Tema sureks, kuna ta pojalt, tema kasupojal puudus jõud loobumiseks, kuna tema, kes talle kõik võlgnes, teda tahtis külma-vereliselt surra lasta, et saada ise õnnelikuks.

Ei, seda mitte, seda ometi mitte!

Malte suust tuli raske hoige. Ta löi mõlemad käed oma näo ette.

Ta pidi Bruno Wintersteini päästma, pidi! Ja kuigi tema oma õnn purunes pihuks ja põrmuks!

„Mis on?“ küsis Rosemarie pehme hääl. „Mis on sündinud? Kas professori seisukord on jälle pahem?“

Ta oli näojoonte mängu armsama näol silmitsenud hirmu ja kartusega ja aimas tumedasti, mis ta hinges sündis, ja tundis aimava vabinaga, et see hetk temaltki nõudis midagi suurt ja sellist, mis teda pidi

vapustama. Ja ometi ei suutnud ta seda veel uskuda.

Malte Trübner kogus end.

„Mitte pahem, veel mitte,“ ütles ta tasa. „Aga et seisukord ei halveneks, et paranemine vältaks, see, Rosemarie, seisab üksipäinis sinu võimuses.“

„Minu võimuses?“

Neiu vaatas talle nii meeleehtlikult näkku, et Malte ta ette põlvili laskus ja ta kätest kinni võttis.

Siis rääkis ta:

„Rosemarie, äsja öösel on sündinud ime. Pärast sinuga rääkimist on Bruno Wintersteinis elutaha nii võimsalt uuesti ärganud, et ta kohe võitlusest surmaingliga võidukalt välja tuli. Meie arstid seisame mõistatuse ees. Meie olime kõik lootused kaotanud — tema aga jõudis kriisist ometi üle. Palavik on langenud, puls rahulikum. Ta on raskesti ja kosutavalt maganud ja näib olevat paranemas.

Aga — ta on veel raskesti haige. Seda haigust, mis teda väga on kurnanud, ei saa ta enesest eemaldada, nagu ei oleks seda olnudki, isegi siis mitte, kui ta seisukord peaks paranema. Iialgi enam, Rosemarie, ei saa ta süda tugevaks ja terveks, et ta suudaks ära kanda raskeid vapustusi.

Kas saad aru, mu armas? Näen seda su silmadest, et saad aru. Et mõistad, mis need sõnad tähendavad.

Armastus sinu vastu, lootus sinu olemise peale teevad Wintersteini võib olla terveks. Kui sa temast aga lahkud, kui me temale tunnistame, et üksteist armastame, siis võib see vapustus ta surmata. Ja mitte üksi see võimalus on olemas — minu teadmise järele võib vähemgi ärevus talle haiguse uuesti tagasi tuua. Dr. Zander ütleb sedasama.

Kui Bruno Winterstein peab terveks saama, siis ei tohi teda keegi erutada, siis tuleb temast kaua, kaua aega kaugel hoida kõik erutus ja raskus. Sest muudatuse on temas toonud vaid rõõm ja õnn. Ja ainult rõõm aitab teda paranemisel, ainult sina, Rosemarie, võid ta elu päästa. Sinu käes seisab ta elu!“

Rosemarie istus nooremehe kirglikkude sõnade ajal vaikselt; ainult aegajal läbistasid ta keha nagu külmajudinad.

Nüüd aga vabastas ta oma käed, peitis oma kahvatanud näo nendesse ja sosistas:

„Uskusin, et sa mind armastad!“

Malte oli vapustatud. Kahtlus ta armastuses tegi talle enam valu kui kõik muu.

„Rosemarie!“ karjatas ta. „Sina kahtled minu armastusse sinu vastu?“

„Mis võin ma muud?“ küsis neiu võpatavail huulil.

Nüüd ütles Malte:

„Jutustasin sulle, mille eest ma Bruno Wintersteinile tänu võlgnen. Oma elu, oma eksistentsi, kõige eest! Mis ma olen, olen saanud kõik temalt. Tema on olnud mulle isaks ja ma peaksin ta ohverdama? Seda ma ei või. Ma ei tea, kuidas ma tulevikus pean elama, aga ma ei või tema vastu saada roimariks, ei või surma süüdi võtta enesele.

Tema elu on usaldatud minu kätte, sest ma olen arst. Vastutust tema tervise eest kannan mina. Kuidas pean ma seisma Jumala ja oma südametunnistuse ees, kui ma nüüd mõtlen enesele ja mitte temale, kes on usaldatud minu kätte?“

Rosemarie vabastas enda käte vahelt, mis ta ümbert tahtsid kinni võtta. Ja tõusis ning ütles:

„Sina tarvitsed vaid loobuda — mina aga pean enda ohverdama!“

„Kas usud tõsiselt, et sinu andumine on raskem kui minu loobumus? Kui minu teadmus, et sa lähed teise mehe käte vahele?“

Neiu nägi, kuidas Malte kannatas ja enast piinas. Ja sügavaim kaastunne asustas südamesse, kuhu Malte sõnu kuuldes oli tunginud ohvrimeelsuse tuli.

„Arme endid kauemini piiname,“ ütles ta. „Ma tunnen, et sa nii pead teotsema, ja tean, kus seisab minu kohusetee.“

„Sa tahad siis, Rosemarie, tahad?“

„Pean ma siis olema sinust viletsam? Kas ei ole minulgi täita tänukohuseid? Ja kas usud, et võiksin veel kunagi olla rõõmus, kui minu süü läbi — oh, ma ei jaksa seda mõelda!“

Ta pööras ukse poole.

„Kas pean minema tema juurde? Kas pean teda täna nägema?“

„Ta on juba mitu korda sinu järele küsinud. Jah, sa pead tema juurde minema?“

„Siis ma teen seda.“

Ta ei nutnud ega kurtnud enam. Tahtejõu kindel joon seisis ta suu ümber, kõneles ta silmadest.

Imestades silmitses teda Malte.

„Kas ei taha mulle veel kord kätt anda, Rosemarie?“ küsis ta kartlikult. „Mulle veel kord silma vaadata?“

Rosemarie vankus veidi. Ent Malte silmad olid nii sundivad, nii paluvad. Ja ta läks tema juure.

Malte kaisutas teda. Nad silmitsesid üksteist kurvalt, nii kurvalt. Nende suud olid

ligistikku. Aga nad ei suudelnud üksteist. Sest nad austasid haige mehe õigust, kelle pruut Rosemarie oli ja kes neid mõlemaid piiramatult usaldas.

„Ela hästi.“ sosistas mees. „Ela hästi igavesti. Iial ei armasta ma üht neiu enam pärast sind, iialgi ei või ma sind unustada!“

„Ela hästi,“ sosistas Rosemarie. „Ja kui sa tahad, et ma alla ei jää, siis hoidu minust eemale, ära tule minu lähedale. Tööta seda!“

„Töötan, kui seda tahad.“

„Ma pean seda tahtma!“

Ta kiskus enese lahti. Ja tormas toast välja.

Meeleheitlikult varises Malte kokku.

— — —

Õde, kes Rosemarie tulekut särava naerutusega tervitas, viis noore neiu Bruno Wintersteini haigevoodi ette.

„Ainult silmapilk, härra professor,“ ütles õde. „Ja mitte palju rääkida. See erutab teid!“

Haige huulte ilmus jälle võluv naeratus, mida ta patsiendid tema juures tundsid. Ta noogutas õele.

„Tahan olla mõistlik, õde.“

See lahkus tasa.

Pruutpaar oli nelja silna all.

Rosemarie seisis haigevoodi ees ja nägi imestades muudatust haige näol.

„Rosemarie,“ ütles mees, ja tema häälgil kõlas jälle palju vabamalt ja värskemalt, „oh, et sa oled tulnud! Et jälle siin oled! Et ma sind saan näha! Ainult näha tahtsin ma sind, ainult näha! Ennast joovastada sinu kaunidusest! Tule lähemale, üsna lähedale!“

Neiu astus lähemale, värisedes, kartlikult. Ja kui professor teda tahtis kaisutada, siis varises ta nuuksudes tema voodi ette põlvili.

Ta oli oma pea toetanud voodi äärelle ja nuttis lakkamatult.

Ta oli alles nii noor — ei olnud siis ka veel õppinud ennast valitsema. Vapustused olid olnud talle liig suured, ohver liig raske.

Bruno Winterstein aga mõistatas ta nuttu teisiti. Arvas neiu kirlise nutu olevat märgi, et ta äkiline paranemine teda vapustas. Uskus, et need olid kergenduse ja rõõmu pisarad, mis voolasid.

Ta vaatas neiu kulpeale, pani oma käe ta siidpehmele juuksele, silitas ta pead.

„Armas laps, ära nuta nii palju. Nüüd muutub ju kõik, kõik jälle heaks. Sina oled mu elule tagasi annud, rõõm minu õnne üle

tegi mu vabaks, saab mu tegema tervekski. Ja siis saame olema üliõnnelikud!“

Neiu nutt muutus tasemaks; pikkamisi toibus ta. Nagu jäine veevoog oli äkki mõte ta südamesse asunud, et ta pisarad võiks haigele kahjulikud olla, temale kuulutada tött, teda erutada, jälle haigemaks teha.

Ta kuivatas silmad.

„Andestage!“ sosistas ta.

„Kas ei ütle sa mulle „sina“, Rosemarie?“

„Andesta!“ kordas neiu kartlikult.

Professorit võlus neiu kohmetus. Ta pani oma käevarre tema ümber ja tõmbas ta enese juurde voodi äärelle.

„Rosemarie, kas tahad siis tõesti, tõesti olla minu oma? Minu armastatud, õilistatud naine? Kas ei ole ma sulle liig vana?“

Rosemarie raputas vaikides pead — kõneledda ta ei jaksanud.

„Kui kaua armastan ma sind juba,“ kõneles professor nagu unenäos, „ja ei julenud sulle sellest ometi rääkida, kuna sa oled nii noor, nii kevadvärske. Ja mina kaldun juba sügisepoole. Ma ei julenud sinu kevadvärsket olevust siduda oma vananeva elukülge. Ja haiguseta ei oleks ma seda sulle iial ütelnud. Aga seitsaadik kui siin laman, on minu igatsus kasvanud hiigelsuureks, nii võimsaks, et ma kauemini ei suutnud vaikida. Ja nüüd oled sa minu oma!“

Piiramata tänutunne saatuse vastu rääkis ta häälest, nii et Rosemarie uuesti värises.

Siis tõmmati eesriie kõrvale.

Õde tuli tuppa.

„Tänaseks on küll,“ ütles ta pehmesti, aga otsustavalt „Pikk kõnelemine väsitab teid, härra professor.“

„Rõõm pole kahjulik, õde.“

„Liig suur rõõm siiski.“

„Siis mine, mu armas, ja tule homme jälle. Eks ole?“

Rosemarie noogutas pead.

„Ela hästi,“ sosistas ta.

Ja kuna professor talle nii paluvalt otsa vaatas, ulatas ta oma põse talle suudluseks.

Ja professor puudutas seda oma huultega, õrnalt ja tagasihoidlikult, nagu oleks ta puudutanud mingisugust püha asja.

— — —

Rosemarie langes emakäte vahele. Värisedes, sulades, vahete-vahel ägedasti nuuksudes, jutustas ta, mis sündinud. Kuid ka nüüd ei julenud ta nimetada Malte Trübneri nime — jälle vaikis ta temast.

Proua Gronau oli vapustatud.

„See on meile suur õnn, etsina, just sina, Rosemarie, oled professor Wintersteini elu päästnud, selle mehe elu, kellele me nii palju tänu võlgneme ja kes on nii kummaline mees. Ja ta armastab sind! Minu väike tütar, mu laps! Sind! Vaevalt suudan seda uskuda. Ja sina oled nüüd pruut! Kui õnnelik võid sa olla, Rosemarie!“

„Emakene, ma ei armasta teda!“

„Laps, kas ei ole sa teda ju esimesest päevast saadik armastanud ja jumaldanud?“

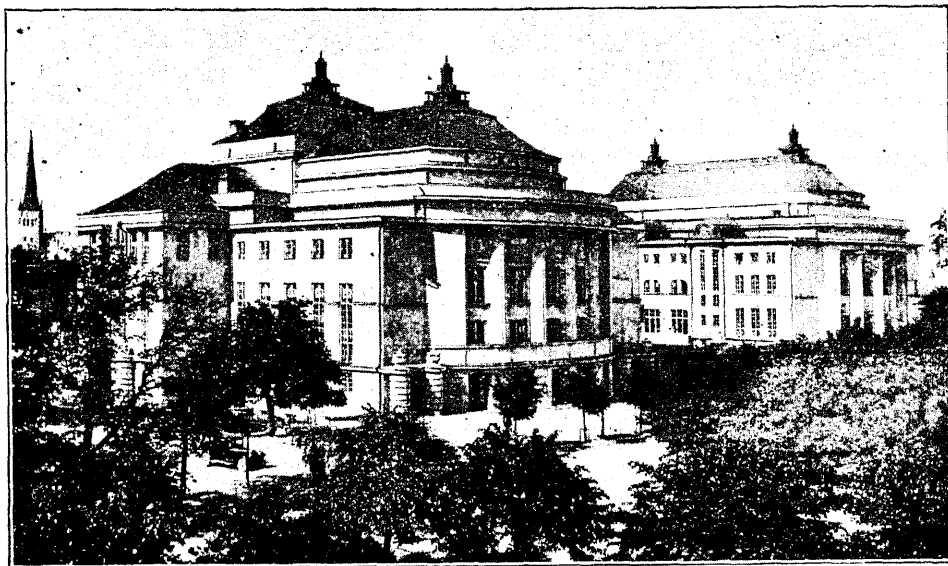
„Olen, aga see ei ole see armastus, mida

Rosemarie puhkas ema käte vahel ja laskis ema õrnad, õnnesoovivad sõnad enesest üle libiseda ning tundis seda kõike nagu segast, hirmutavat unenägu, millele pidi järgnema lunastav ärkamine.

Kuid ärkamist ei järgnenud.

Aeg möödus.

Professor Wintersteini paranemine edenes, suurenes iga päevaga. Rõõm ja õnn aitasid teda ometi uusi elujõudusid võita.

„Estonia“ kutseline teater 25 aastane.

Sügisel 1906. aastal algas „Estonia“ tegevust kutselise teatrina. Algas ta väiksel, 10 palgalise näitlejaga, kuid praegu on „Estonia“ teatril 200 palgalist tegelast. Esimesel tegevusaastal oli etendustel käijaid 9000, läinud hooajal 190.000. inimest. Väikesest algusest on aastate jooksul arenenud välja suur rahvuskultuuriline kunstiasutus, mille ümber on kogunud rohkearvuline kunstnikkude, kirjanikkude, kunsti- ja muusikaharrastajate pere. 25. aastal on „Estonia“ olnud eesli rahvusliku teatri ja muusika kultuuri peamaks kujundajaks ja edendajaks. Selle saavutisena on meil nüüd omad näidendid, ooperid, oratooriumid, mida etendavad omad kunstnikud omas kunstihoones. „Estonial“ on nüüd draama-, ooperi-, opereti- ja tantsutrupid ning suurearvuline orkester. Juubeli puhul mängiti „Estonias“ kaks uut algupärandit: A. Lemba ooper „Armastus ja surm“ ning A. Adsoni näidend „Neli kuningat“.

vajab abielu. Tema on palju vanem, seisab minust kõrgemal. On mulle kaugel ja võõras kõige jumaldamise peale vaatamata. Tema võiks olla minu isa — aga mitte mees!“

„Selle mõttega sa harjud,“ ütles proua Gronau. „Muidugi on ta hariliku mõiste järele sinule vana. Aga asi on eriline. Tulevad jätta kõik mõtted, kuna sina see olid, kes talle paranemise tõi. Sind tohivad täita vaid rõõm ja õnn ja uhkus. Mu armas laps, kui rõõmus ja õnnelik ma olen!“

Rosemarie ei käinud nüüd enam institutis; peigmehe soovil oli ta seal oma tegevusest loobunud. Sest professor tahtis näha nii palju kui võimalik oma ümber, oma lähedal, ka siis, kui ta ei tohtinud viibida tema toas. Aga haigele andis jõudu ju paljas teadvuski, et Rosemarie viibis teises toas.

Ja nõnda veetis Rosemarie peaaegu kogu päeva tema kodus. Ta tuli ema seltsis, kes õigemaks arvas teda saata. Nad söid villas, istisid koos aias, alati valmis kuulma kut-

set haige juurde, ja lahkusid villast alles õhtu eel.

Nii ei olnud Rosemarie kunagi üksipäi. Tal oli vähe aega oma mõtteid mõlgutada, sest et ema, kes oma lapse hingeseisukorda aimas, alati püüdis tema meeleolu tõsta ja teda ei lasknud kurvaks jääda.

Iial ei nimetanud Rosemarie Malte Trübneri nime. Ja ometi aimas proua Gronau, et tema see oli, kes ta lapse tegi kurvaks, ja et selle mõtted kõik kuulusid vaid temale.

Ta oli oma tütre kalduvust noore arsti poole juba ammu märganud. Aga et tütre ja noore arsti vahel juba oli olnud mõttevahetus, tunnete-avaldus, mis pakkus lühikest õnne ja tõi siis kõige raskema loobumise, seda ta ei aimanud. Ta nägi ainult, et dr. Trübner neist eemale hoidus. et ta nendega kõneles vaid kõige hädavajalikumat, kui nad kord kohtusid, ja et Rosemarie temast kartlikult kõrvale püüdis hoiduda.

Nõnda ei nimetanud siis ka proua Gronau iial Malte nime, tahtes tütre eemale hoida kõike, mis võis ta südamehaava puudutada. Rosemarie oli ju alles noor ja ta esimene igatsus ei võinud tõestuda, sellepärast pidi ta sellest üle saama. Küll ta sai veel õnnelikuks ja rahuldatud selle imetletud, kuulsa, rikka ja lahke mehe kõrval, kelle armastus nagu veekosk ta olevusest pidi üle tormama.

Pikkamisi ja kestvalt arenes paranemine. Kolm kuni neli korda päevas tohtis Rosemarie mõneks minutiks minna, haigetuppa, oma peigmehe voodi ees istuda, ta kätt oma käes hoida ja ta juttu kuulatada.

Kuid iial ei olnud nad neil minuteil üksipäi. Toas oli ikka ka õde, või dr. Zander, või mõnikord ka Rosemarie ema.

Ja nõnda arvas Bruno Winterstein seda kartlikkuseks Rosemarie olevuses, mis tööpoolest oli puuduv armastus, lohutamatu kurbus ja võitmatu valu. Ta arvas seda neiu arguseks kolmandate juusesolekul, et Rosemarie temale iial suudluseks ei pakkunud oma huuli, vaid alati oma põske. Ja nii jäi neiu alati vaikseks ja kinniseks ning kuulatas ainult seda, mis haige rääkis, ilma et ise midagi oleks rääkinud.

Professori kärsitus kasvas ja igatsus ilmes hiigelsuureks. Aga ta lohutas ennast ise. See ei võinud ju nüüd enam kaua kesta, kuni ta võis lahkuda voodist ja sai terveks. Siis pidi kõik muutuma. Siis tulid vististi silmapilgud üksiolemiseks, eksitamatuks läbirääkimiseks südamest südamesse, mis nüüd

paistsid võimatuna. Sest ta mõistis, et Rosemarie ema ei soovinud tüdarta temaga ükski jätta kuni ta oli haige. Ja tema isegi tahtis kõigest hoiduda, mis võis äratada tühje jutte ja inetuid oletusi. Keegi ei tohtinud ta noore pruudi puhtust madalate mõtetega rüvetada.

Kui ta tervenese, pidi kõik muutuma. Siis ei tahtnud ta ka enam kaua viivitada ja oodata; siis tahtis ta oma õnne täiesti ja jagamatult omada, siis pidid varsti olema pulmad.

Temas valitses keev kärsitus ruttu terveks saada. Teda vajasisid ta patsiendid. Teda meelitas ta õnn!

Pikkamisi, pikkamisi venisid päevad mööda. Ainult need minutid, mil tal võimalus oli oma noore pruudi lillenägu silmitseda, tema pehmet kätt silitada ja ennast ta lähedusest joovastada, möödusid peadpööritava kiirusega.

Siis, kui asi juba paranes, tulid päevad, millal neiu tema juures kauemini viibis, varsti pool tuudi, siis terve tunni. Ent iial polnud nad kahekesi. Ja iial ei võitnud Rosemarie oma neiu-arglikkust, mis Wintersteini vahetevahel hurmas, mõnikord aga ka kärsitusega täitis.

Ta rääkis nüüd sagedamini neiu emaga: Ja kord, kui Rosemarie toas polnud, küsis ta.

„Kas annate mulle oma lapse ka meelstasti, proua Gronau? Kas ei ole ma Rosemarie jaoks liig vana?“

Proua Gronau vaatas talle särasilmil näkku:

„Kellelegi ei annaks ma oma last nii meelstasti kui teile, teie vanadus ei tee mulle muret. Teie olete oma aastatest palju noorem. Ja armastate Rosemariet ning teete ta õnnelikuks!“

Nüüd oli professor rahul.

Ta tundis mõnuga, kuidas ta kehast läbi hoovasid uued jõud. Läbi avatud akende voolas sisse varakevade härrandus. Öitsvate lilled lõhn täitis õhku.

Rosemarie tuli valges või sinises kleidis, lilled rinnas, lilled käes, ja puistas need ta vaibale. Ja tema võttis neist ilusamaid, pistis need talle juustesse ja nimetas teda oma muinasjutuprintsessiks, omaimeks, oma õnneks.

Ja elu näis olevat talle ilus ja äraarvamatata rikas.

Ainult ühest tundis ta puudust neil päevil, mil ta kõvenes, päevil, mil ta enese tundis olevat nii õnneliku ja rikka. See oli kasupoja puudumine.

(Järgneb.)

Punane ohvitser.

Norra kirjanik **Edvard Velle-Strand.**

2

Leitnant Steinholdt oli asjaolt püüdnud meelde tuletada, kes see Rajalainen oli. Ta pidi selle mehega kord olema kokku puutunud.

Aga kus nimelt?

Pikkamisi tuli õhtu, mustad pilved hakkasid laskuma metsale. Leitnant Steinholdt lamas lumes ja peksis jalgu kokku. Nad läksid külmast pikkamisi kangeks. Varvastes puudus juba tunne. Ta võttis pudelist lonksu. Kange viin voolas kui tuli ta kehast läbi. Ta katsus süüdata paberossi, aga ta käed olid nii kanged, et sellest pidi loobuma.

Ta ei olnud sõjas midagi õppinud. See oli salkade-sõda suuremal kujul, ja kummal oli paremaid ohvitseri ja enam kuulipildujaid, sel oli suurem lootus võidule. Tema ise oli kolmes lahingus Kangasala juures kolm julget rünnakut teinud, ja ülemjuhataja oli ta nimetanud pataljoniülemaks. Kindral ise oli talle vabaduseristi kuldpu-nase paela mundri külge kinnitanud. See oli olnud uhke hetk. Aga see kõik oli sündinud esimeses vaimustusejoovastuses. Tema oli alles see Lyly Jukohaise palavast, tulisest kaelustusest tol magadisvaguni ööl. Mõnikord haaras teda valus igatsus tolle noore naise järele.

„Ärge minge üle piiri,“ oli Lyly palunud. „Sõidame üheskoos lõunasse — maale, kus on palju päikest ja sinine taevast!“

Ja ühel nõrgal hetkel oli ta peaaegu nõus olnud neile järgnema. Aga siis oli ta jälle mõistuse tagasi saanud.

Kui ta oli välja platformile läinud, oli Lyly sosistanud:

„Kui üksteist jälle näeme, peab meist üks võib olla surema. Mina valisin täna õusel oma värvi.“

Steinholdt ei olnud taibanud, mis Lyly sellega mõtles. Ta oli ainult naeratanud ja omateed läinud. Ta oli lootnud, et Lylyt linnahotellis jälle näeb, aga see ei tulnud. Ta oli kohe reisinud üle piiri. Paar korda oli ta valgete laatsarettides Lyly Jukohaise järele küsinud, aga keegi ei tundnud teda.

Võimalik, et ta nüüd põetas mõnda oma haavatud suguvenda.

Granaat vihuses huludes üle metsa. Ja lõhkes umbes sada meetrit tema taga hirmsa mürinaga. Lumi lendas kui valge sammast läbi õhu.

„Punaste kahurvägi hakkab juba paremini laskma,“ tähendas Steinholdt nähtava kül-maverelisusega, kuid ometi sisemise õudusega oma kõrvalolevale, noorele soome lipnikule.

„Kas usute, major, et punased meie asupaiga on üles leidnud?“ küsis soomlane.

„Nähtavasti,“ andis Steinholdt vastuseks. Mitu uut granaati vihusesid üle metsa, ja siis tulid mõned shrapnellid. Aga need lõhkesid liig kõrgel ja nende surmatoov sisu pudenes nagu mittehädaohtlik jäme pulber valgete väerinnale. Silmanähtavalt oli punastel vilets laskemoot.

Hakkas hämardama. Päevavalgus nirises veel peente valgete ribadena läbi metsa, kuid tüved omasid juba sinika, kauge tooni. Oli, nagu oleks mets hoiganud, kui tuulehiilid puuladvas kohisesid nagu monotone muusika.

Major Steinholdt ootas vahetust. Ta oli kogu päeva siin ettenihutatud seisukohal lamanud, ilma et staabist oleks tulnud ainustki käsku. Teele tulles oli talle käsk antud seni seisukohal püsida, kui tuli vahetusmeeskond. Ta oli oma ülesande nii hästi lahendanud, et punased seda polnud märganudki, et ta seisukoha oli oma alla võtnud. Kogu päeva oli ta oodanud käsku, et peab „puhastama“ metsa Mesukylä ja Tampere vahel. Oleks olnud kerge asi pahaaimamata punastele äkki kallale tungida, aga käsk ei olnud saabunud. Midagi pidi peajuhatuses viga olema, kui ta tema kogu päevaks jättis nii tähtsale kohale tegevusetu.

Mehed ei kannatanud enam, näljased ja külmanud nagu nad olid.

Punaste tuli muutus ägedamaks, nende kahurid paugutasid juba osavamini.

Mitte kaugel tema taga lõhkes granaat. Valge lumesammast, mille granaat üles paiskas, mattis peaaegu paari ta meestest oma alla. Nüüd hakkas üks kuulipilduja säkutama ja puutüvede vahelt kajast juba vilin. Kõik tõmbasid pead madalamale. Major Steinholdt katsus väliselt külmaks jääda. Nad ei tohtinud punastele ainustki pauku lasta — seega oleksid nad kohe teada andnud oma asendi ja kuulipilduja oleks nad kõik maha niitnud. Kui punased nad aga sellegipärast leidsid ja neile kallale tormata julgesid, siis pidid nad tarvitusele võtma püssitikut.

Steinholdtil oli, nagu külmaks temas ühes pakasega ka kõik tunded ja kõik vaimustus, mida ta kord valgete asja vastu tundnud. See oli siis õige sõda! Hoopis teistsugune kui ajakirjanikkude naeruväärt teadetes, mis kodus Norramaal toimetustubades pärast rikkalikku whisky tarvitamist kirjutatud. Ja ta oli ka hoopis teistsugune kui seda narrid ajakirjanikud oma seiklusromaanides kirjeldasid.

Tuleandmine jäi soiku, kui pimedus nagu must loor laskus metsale. Aga vahetust ei olnud Steinholdtile ikka veel tulnud. Ta sai kärsituks. Ta mehed külmased kangeks, kui veel kauaks lumesse jäid lamama.

Miks viivitas valge staap? Pidas ta salongvagonis pidusid? See oli ju selge sõjaväeline diletantism!

Paar musta kogu hiilis puude tagant välja.

„Kes on?“ hüüdis Steinholdt.

„Patrull staabist.“ oli vastus.

Ja mustad kogud roomasid major Steinholdti juure; üsna ettevaatlikult, maoli. Punaste kuulid ei teinud nalja.

„Peastaap teatab, et vahetus tuleb poole tunni pärast,“ teatas noor jäägerohvitser, kes patrulli juht oli. „Aga teie, härra major, peate ülemjuhatusse siin täna öösel oma kätte võtma.“

Seda noortmeest nähes ärkas Steinholdtis, kes oli vaheajal kibedaid mõtteid mõelnud, jälle sõdur.

„Miks ei antud mulle käsku metsa puhastada? Kas staap kogu päeva magas?“ küsis ta kibedasti.

„Oli liig kardetav teid lasta siin vaenlase seisukoha kallale tungida,“ vastas jäägerohvitser, kuna ta hambad külmast lõgisesid. „Meid oleks Lempälä juures paar korda peaaegu ümber haaratud ja staap pidi sinna suuri väehulki saatma. Teie olete tõesti siin kogu Mesukylä seisukoha kinni pidanud.“

„Täna teadete eest, leitnant,“ ütles Steinholdt ja katkestas kõneluse.

Surmavpikaks venis aeg, kuni vahetus tuli. Paistis, nagu lamaks pimedus nagu rõhuv hingeline koorem sõduritel. Ühestki luureaugust ei kajanud sosistamist. Ainult tuulehiilid laulsid puuladvus oma ühetoonilist laulu.

Kui näljased ja külmast kanged sõdurid vahetati, vaarusid nad nagu joobnud puude vahel. Paari nendest tuli toetada, nii külmavõetud olid nende jalad.

Major Steinholdt andis oma järeltulijale mõned lühikesed juhatused. Siis läks ta ühe heinaküüni juure, pool kilomeetrit seisukoha

taga, et seal oma külmanud jalgu jälle soojendada. Soome ohvitser pidi temale viibinata teatama, kui midagi juhtus.

Soomlane ulatas talle pudeli.

„Mul on tagavara,“ ütles ta. „Teile on see hädatarvilik sulamiseks.“

Steinholdt pugesi heintesse. Kõik ta keha värises krampplikult. Aga viin pani tule ta veres jälle põlema. Kui ta pikkamisi soojaks läks, tõmbas ta saapad ja sukad jalast ja hakkas oma jalgu masseerima.

Pikkamisi tuli soojus jälle ta tundetutesse jalgadesse. Kui veri seal jälle ringlema hakkas, tungis ta sügavamasse heintesse ja uinus. Ta ärkas, kui keegi üle heinte roomates lähenes.

„Kes seal on?“ hüüdis ta ja kahmas revolvri kätte.

„Major,“ sosistas üks hääl, „pataljon sai käsu Jekelässe taganeda. Punased on metsas.“

Kirudes tõusis Steinholdt oma valutava-vatele jalgadele.

Sõdur, kes teate toonud, seisis värisedes. Hallis hämarikus, mis uksest sisse langes, nägi Steinholdt, et sõdur surnukahvatu oli.

„Oled sa haige?“ küsis Steinholdt.

„Ei, aga ma kardan, et punane kaart meid juba on ümber piiranud ja need ei anna armu.“

Äkki kostsid metsast püssipaugud ja nad kuulsid, et inimesed heinaküüni poole jooksid.

„Kas on keegi siin sees?“ hüüti. „Siin on punase kaardi patrull.“

„Punased,“ sosistas sõdur ja ta nägu läks kriitvalgeks.

Steinholdt ei kaotanud julgust.

„Peame pugema heintesse, siis nad meid ei leia,“ sosistas ta sõdurile. „See ainult võib meid päästa.“

Ja nad pugesisid sügavamale heintesse.

Nad kuulsid, et mõned inimesed küüni ümber kõndisid ja küünis heinu segasid, ilma midagi leidmata.

Otsijad teatasid seda välja.

„Kas tõesti kedagi heintes ei peitu?“ hüüdis väljas energiline hääl.

„Otsige heinad hoolikalt läbi püssitikkudega,“ käskis keegi.

Punased hakkasid heinu püssitikkudega torkima.

Valge sõdur ei olnud küllalt sügavasse pugunud ja sai nüüd haava jalga. Ta karjatas valu pärast.

„Ahaa, seal nad peituvad, need valged lihunikud,“ hüüdsid punased võidurõõmsalt oma välistele seltsimeestele.

„Tooge nad välja,“ oli väline vastus.

Valge sõdur kisti üles ja viidi välja. Steinholdt kuulis, kuidas teda väljas üle kuulati.

„Noh, valge lihunik, kui mitu seltsimeest on sul seal heintes veel peidus?“

„Ei kedagi,“ andis sõdur vastuseks.

„Üksi on igav kõlkuda,“ pilkasid punased väljas ja naersid toorelt.

„Otsige heinad veel kord läbi,“ komandeeriti. „Nähtavasti pole te küllalt sügavasse torganud.“

Punased asusid küüni ja tegid põhjalikuma töö.

Steinholdt nägi, et ta nüüd leitaks, ja ronis välja. Jälle hakkasid punased toorelt naerma, kui teda nägid.

toodi ohvitser. See oli noor, kandis rinnal suurt punast rosetti ja peas halli venemütsi.

Steinholdt ehmus ohvitserile silma vaadates. See oli sama punane ohvitser, kes Kangasala jaama ees äkki oli kadunud — sama, kes revolvri oli vajuda lasknud ja põgene nud.

Tema vangistaja oli siis Rajalainen — kõige hirmsam punaste bandiitide hulgas.

„Kes te olete?“ algas punane ohvitser ülekuulamist.

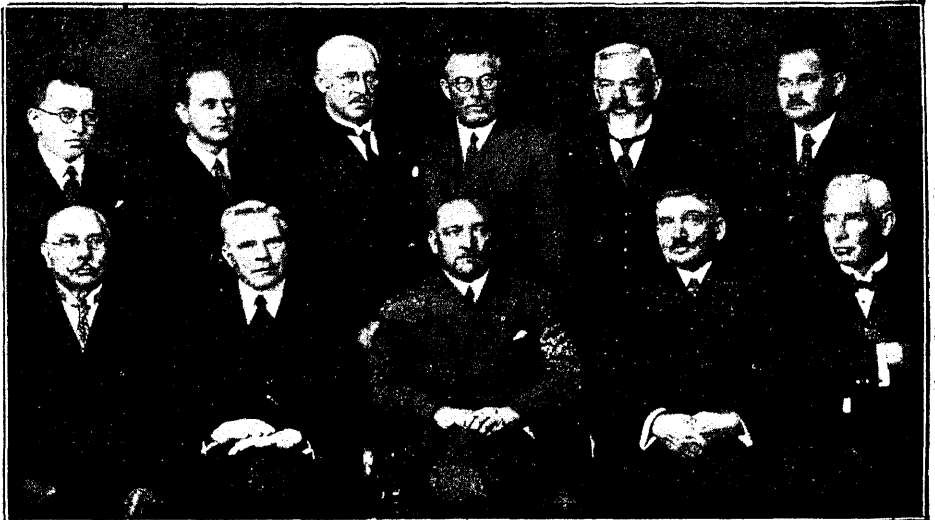
„Major Steinholdt, kolmanda Waasa-pataljoni ülem.“

„Soomlane?“

„Ei, norralane.“

„Estonia“ seltsi juhatus 1931 a.

Istuvad vasakult paremale: J. Sitska, G. E. Luiga, dr. A. Möllus (esimees), notar J. Bergmann, J. Lepa, Seisavad vasakult paremale: H. Wellner, J. Pärkas, muusika professor A. Tamm, Estonia direktor A. Kasemets, E. Dolf, P. Kurwiits.

„Siin peitub üks valge ohvitser,“ hüüdsid nad teistele väljas ja kõik puhkesid toorelt naerma.

„Tooge see ohvitser välja,“ komandeeriti väljast.

Punased lükkasid Steinholdti oma püssiparadega toorelt õue, ise hirmsasti kirudes.

„Sel valgel lihunikul tuleks nahk elusalt maha ntlgida,“ hüüdsid nad.

Steinholdt jäi rahulikuks ja külmavereliseks. Need punased kuradid ei pidanud saama teda surnuks piinata. Tal oli kihvtipill tagavaraks.

Päevavalgus nirises nii kõvasti läbi metsa, et Steinholdti silmad pimedast küünist tulles valu tundsid. Koitis uus päev — verised nagu kõik teisedki.

Steinholdt lükati punaste salga ette ja

„Aga teie olete võidelnud punaste vastu,“ jatkas ohvitser ülekuulamist.

„Jah, mina olin see, kes Kangasalas kolm korda võitis,“ vastas Steinholdt.

„Tõmmake valgel lihunikul nahk seljast,“ hüüdis üks punane sõdur. „Tapke ta, nagu tapetakse siga,“ hüüdsid taas teised.

Punane ohvitser astus just Steinholdti ette.

„Kas tunnete mind veel?“ küsis ta Prantsuse keeli.

Steinholdt nägi kaht musta, ärrast silma, milledes põles kirglik tuli.

Uuesti käis võpatas ta kehast läbi.

„Lyly Jukohainen!“ kogeles ta. Kas nii pidime üksteist jälle nägema?“

Ja nüüd oli tal ka seletus kummalise episoodi kohta Kangasalas. Nii siis oli see

ja mitte keegi teine kardetud Rajalainen.

Punane ohvitser pööras oma sõdurite poole.

„Seltsimehed, need kaks vangit toimetan ma isiklikult teise ilma,“ ütles ta toore rõhuga. „Mõtlesin välja uue meetodi. Põletan nad ise kütümis ära. Minagi vajan pisut vaheldust.“

Punaste kari mõirgas lustilikult ja kadus metsa.

„Minge jälle kütüni,“ hüüdis punane ohvitser Steinholdtile ja valgele sõdurile ja tõstis revolvi ähvardades nende rinna suunas, kuna nad ukse poole liikusid.

Kui üks nende taga kinni kukkus, kahmas Steinholdt Lyly Jukohaise käest kinni.

„Miks tegid sa seda?“ sosistas ta meeleliigutusega.

„Meil pole seletuseandmiseks aega,“ vastas Lyly õrnalt. „Tundsin su Kangasalas ära ja jätsin maha laskmata, sest et ma sind armastasin. Seegi kord tahan ma sinu päästa. Aga anna mulle oma ausõna, et kohe valgest väest välja astud ja Vähmöisesse tagasi lähed.“

„Seda ma luban,“ ütles Steinholdt. „Mul on tapmisest himu täis ja peale selle olen jalad ära külmetanud. Nüüd tean ma, sõja suurus ja ülevus peitub vaid teatud ajakirjanikkude ja argade kirjanikkude südame-tunnistusest ajudes. Aga sina, kuhu, lähed nüüd sina?“ küsis ta sügava meeleliigutusega.

„Minule ei tohi sa mõelda,“ sosistas Lyly. „Peida end kütüni taha, kuni ta on põlema pandud. Nii pea kui kuuled, et ma need paar meest, kes veel siia jäänud, edasi kaman, on kõik hädaoht möödunud. Siis võid rahulikult lahkuda. Ela hästi igavesti!“

Ta tõmbas oma käe teise käest ja lükkas ta ühes valge sõduriga heinakütünist ühe lahtise augu kaudu välja.

Peagi praksusid leegid.

Kui kütün põlema hakkas, hakkasid punased hurraa karjuma.

„Valgetel lihunikud on nüüd pagana palav!“ hüüdis nende ohvitser toorelt. „Edasi marss, seltsimehed!“

Punased taganesid ikka kaugemale kütünist, mis heledasti valgustas metsa.

Seni läks Steinholdt valge sõduri seltsis üsna rahulikult Vähmöise vaksali poole tagasi.

Esimene, mis Steinholdt tegi, oli, et enast kindralile teatades kohe palus teenistusest vabastada.

3.

Leitnant Steinholdt jõudis hoopis teise inimesena koju tagasi, vaiksena, kinnisena, mõtisklejana. Ta sõbrad ei tundnud teda enam ära. Võimatu oli teda jutustama panna, kuidas ta käsi valgete väes käinud.

„See oli hirmus aeg õnnetule maale,“ vastas ta lühidalt, kui sõbrad temalt küsisid. Üksikasju ei teatanud ta iialgi.

Ja ta oli haige igatsuses noore punase juhi järele.

Ta oli kõiki soome lehti põhjalikult lugenud, et midagi kuulda Lyly saatusest. Näis, nagu oleks kurikuulus Rajalainen oma saatuse käest pääsnud. Ta oli Tampere ja Viiburist, kui need linnad langesid, pääsenud ja üldiselt arvati, et tal oli õnnestunud põgeneda Venemaale.

Tuli suvi, ja leitnant Steinholdt saadeti üles Finnmarkenisse teenistusse. Ajad olid rahutud pikal piiril, seal, kus leitnant Steinholdt teenis. Tihti tulid valged soome sõdurid jõge mööda alla punaseid põgenejaid otsima. Mõnikord juhtus, et nad sattusid norra pinnale, kus norra sõdurid need kinni võtsid ja interneerisid.

Leitnant tundis enesel üsna hea olevat seal üleval rajamaal, kus mets igal pool kui haljas ookean lainetas. Sinikas sära hõljus suurte vete kohal, mille kaldal kasvasid kanguvajunud vaevakased, oma heledaid lehti toreda ehtena suveõil läigitades. Neil valgeil suveõil istus ta ja vahtis tarretult kaugele maale — Soomemaale, mis seal eemal seisis, kus jõgi ja mets näis ühtuvat. Vahtis ja unistas. Suur üksindus õpetas teda unustama.

Ühel õöl aga juhtus midagi.

Suure jõe soomepoolisel küljel tõusis äge laskmine ja Steinholdt nägi kolme paati sõudvat norra kalda poole — need olid punased põgenejad, keda soome piirivalve oli üllatanud.

Ja siis nägi ta üht soome patrullpaati kaldalt tulema hakkavat, et põgenejaid tabada. Aga need olid juba jõudnud niikaugele, et viibisid juba norra poolisel jõeosal. Steinholdt hüüdis soome sõduritele megafoni kaudu, et nad laskmisest loobuksid, muidu olla temagi sunnitud tuld avama.

Ta kuulis mõnda soomekeelset vandesõna ja tagaajajad kadusid.

Kui paat kaldale jõudis, nägi ta, et see oli täis punaseid põgenejaid.

„Kust te tulete?“ küsis Steinholdt.

„Voiajogist,“ oli vastus. „Valged lasksid meid.“

„Kas soovite Norras vangistamist?“ küsis Steinholdt. „Mina olen norra piirikomandant.“

Paadis tõusis keegi noor, kena poiss.

„Teie maaillaseme endid meelsasti vangistada, major Steinholdt.“

„Kes te olete?“ küsis Steinholdt imetades.

„Punane komandant Mesukylästä.“

Steinholdtil oli, nagu oleks udu ta silmade ette lõõnud. Oli see tõesti Lyly Jukohainen? Ta süda põksus metsikult.

Kui paat kaldale jõudis, tundis ta Lyly ära ja ulatas talle käe.

„Miks sa tuled?“ küsis ta soojalt.

Lyly naeratas.

„Sind leidma, selleks põgenesin ma läbi metsa ja lagendiku. Kas lükkad punase Rajalaise enesest eemale?“

Lyly mustad, ärdad silmad läikisid täis pisaraid ja ta huuled värisesid nagu haigel lapsel.

„Ei,“ ütles Steinholdt pehmesti, „sa jääd minu juure!“

Ta tõmbas noore naise oma rinnale.

Ja õine kaste langes säravate pisaratena lehtedele. (Lõpp.)

Clin unes õnnelik.

Arnolt Liiv.

Tahtsin kord olla pisutki õnnelik ja uinusin selle mõtte kaisus . . . Mu juure hõljus unenäo vaim, ning viis mind rikkuste ja kalliskivide vara-aitadesse. Seal küsis mult vaim:

„Oleksid sa õnnelik, kui need ilmaarvamata kollase metalli kangid ja kalliskivi kuhjad oleksid sinu?“

Imestasin kalliskivide ja kulla sära, kuid see jättis mu hinge külmaks. Tundsin, et nendega ei suuda ma lunastada õnne hetki. Jah, tänu-pisaraid, orjalikku alluvust ja alalist müüdavust saaksin nende eest! Kuid see pole minu õnn . . . Ja vaata, mu saatja vaim viis mind suurriigi vägevate valitsejate kuninglikku lossi, mis täis pimestavat hiilgust ja salakavalat silmakirjalikkust. Lipitsevad, orjaliksalalikust meelest küllustunud teenrid täitsid kõikjal uhket kuningakoda...

„Tahad sa olla selle koja peremees ja paljude rahvaste valitseja?“ küsis jälle mult mu saatja vaim.

Ma vaatasin kõike seda meeletut hiilgavat elu ja mõtlesin: „Kuis suudan siin olla õnnelik, kui mind piirab kõikjal silmakirjalus ja endakasu. Siin kuulen ainult ja asemel ei, ning nutu asemel tehtud naeratust. Ei, siin ei suuda ma olla õnnelik! Ka ai-

data ei suuda ma enda alamaid, sest minu eest varjatakse elu tumedaid külgi. Alati jääb vari minu ja nende vahele . . .“

Ja siis viis mu saatja mind vaese, kuid armsa ja ausa tütarlapse viletsasse hurtsikusse, kus õitses aknal plekk-karbis punane palsam ja valge pellergoonia. Seal nägin, kuis vaene neiu enda haigeid vanemaid põetas, kes lebasid paratamatult kaduvuse tee algul . . .

Ma lähenesin hetkeks püha pildi ees nutvale neiu ja silitasin ta käharat pead. Ta nõjatas enda nutust ja näljast väsinud peakese mu õla najale ja sosistas: „Ole sinagi, tundmata mees, mulle abiks, ole inimeseks, kelle jalge ette võin puistata enda pisukesed ja suured hingevalud!“ Tundsin, kuis hing seltsis hingega, ning pisar pisaraga liitus . . .

„Näen, et oled õnnelik inimhinge toetades ta eluraskustes, sellepärast jätan su siia,“ sõnas ja kadus mu saatja unenäo vaim . . .

Ärkasin, pisarad palgel . . . Kahju oli õnne hetkeist, mis möödusid unenäos õnnetul, tundmatul inimhingel salaja võõrsil olles . . .

25. 10. 31.

Kullakuristik.

Ameerika kirjanik **Jack London.**

1

See oli kesk rohelist kuristikku, kus kaljuseinad taganesid ja kuristiku tardunuid, valjuid jooni katkestas vaikne, soe ja pehmet sammeldunud nurgake. Siin puhkas kõik. Isegi väike mägioja peatus silmapilguks kiires jooksus ja moodustas rahuliku tiigi. Põlvini vees seisis langetatud pea ja kinniste silmadega punane, mitmesakiline põder.

Siin pool tiiki oli väike heinamaa, jahe, vedrutav, roheline vaip, mis ulatus sünge kaljuseina jalani. Teispool tiiki tõusis liivanõlv kuni kaljuuni. Nõlv oli kaetud peene rohuga — rohi, milles kasvasid lilled, mis moodustasid siin ja seal oranshvärvilisi, tulipunaseid ja kuldseid laiuke. Allpool sulgus kuristik ja peitis väljavaate. Äkilised kaljuseinad toetusid üksteisele, kuristik lõppes sammaldunud kaljumürakate segaduses ja teda varjas viinaokste, väätkasvude ja puuokste roheline eesriie. Kuristiku ülemisel serval paistsid kauged mäetipud ja harjad: kõrged, männimetsaga kaetud naabermäed. Ja kaugel nende taga ulatusid valged minaretid pilvedena õhku: seal sädeles igavene lumi leekivas päikeses.

Kuristikus ei olnud tolmuraasugi. Lehestik ja lilled olid puhtad ja neitsilikud. Rohi oli nagu värske sammet. Kolm hõbepaju lasid sadada lumivalgeid udusulgi läbi vaikse õhu tiigi pinnale. Nõlva vabadel kohtadel, kuhu ei ulatunud manzanitaväärtide kõige pikemad varjud, võrsusid mariposaliliidid nagu parv kalliskividega ehitatuid ööliblikaid, kes on äkki peatatud, kuid järgmisel silmapilgul end uuesti tahavad õhku heita. Siin ja seal täitis metsade harlekiin, madrona, mille hernerohelised tüved parajasti hakkasid punaseks lõoma, õhku oma suurte öiekobarate vahakahvatute kellukeste magusa lõhnaga. Need kellukesed näisid tehtud koorest, sarnanesid kujult nartsissidele ja nende lõhnas peitus kevade kogu magusus.

Oli täitsa tuulevaikne. Õhk oli unine ja täis lõhnu. See magus uim oleks olnud pealetikkuv, kui õhk oleks olnud raske ja niiske. Kuid ta oli õhuke ja terav nagu tähevalgus, mis on muutunud atmosfäärriks ja on läbi imibunud ja soojendatud päikesevalgusest ja magusast lilledõhnast.

Aegajalt lendas mõni liblikas läbi valgus- ja varjulaikude. Ning igalt poolt kostus mä-

gimesilaste tasane, uinutav sumin, kes heasüdamlikult tõuklesid, kuid kel puudus aeg, et olla jäme ja viisakusetu. Nii rahulikult nirises väike oja läbi kuristiku, et teda ainult aegajalt oli kuulda. Oja hää l kostis uinutava sosinana, mida katkestas uinutav vaikus, kuid mis ärkas ikka uuesti.

Siin, kuristiku südames, läks kõik vaikset viisi. Päikesepaiste ja liblikad libisesid puude vahel ringi. Mesilaste sumin ja oja sosin moodustasid kestvalt kestva kõla ja libisevad värvid ühinesid õrnaks, haaramatuks koeks, mis oli selle paiga hing. See hing avaldas rahu, mitte surma rahu, vaid rahu, mida kingib elu, kui ta libiseb kergelt ja muretult; tas oli rahu, mis ei olnud vaikus ja liikumine, mis ei olnud tegevus; tas oli rahu, millest voolas elu, kuid mis oli kaugel eemal võitluse rahutusest ja tööst. Paiga hing avaldas elurahu, mis oli uinutav omas rahulolevas, muretus mõnulemises ja segamatu kõige tüli kajadest.

Punane, mitmesakiline põder andus paiga hingele ja seisis uniselt kuni põlvini jahedas, varjulises tiigis. Nähtavasti puudusid kärbsed, kes teda segasid, ja ta oli vaibunud sügavasse rahusse. Mõnikord, kui ärkas oja ja hakkas sosistama, liikusid ta kõrvad, kuid nad tegid seda laisalt, sest ta teadis väga hästi, et see oli ainult oja, mis oli märganud, et ta oli tukkuma jäänud, ja mis nüüd äkki muutus kõnekaks. Siis tuli silmapilk, mil põder pingutatult ja hoolsalt kuulatades kõrvu teritas. Ta pööras pea ja vaatas kuristiku poole. Ta tundelised, värisevad ninasõõrmed haistsid. Ta silmad ei tunginud läbi rohelse eesriide, mille alla kadus oja sulinaga, kuid ta kõrvad püüdsid kinni inimehääle. See oli ühetooniline, katkestamatult laulev hää. Kord kuulis põder metalli kõlinal, mis lõi vastu kaljusid. Kuuldes seda tooni puristas ta ja kargas ühe hüppega tiigist heinamaale; ta jalad vajusid pehmesse rohusse, ta teritas kõrvu ja vahtis pingutatult. Siis sammus ta vaikselt üle väikese heinamaa, jäädes aegajalt seisma, et kuulatada, ja kadus kergejalgselt ja hääletult nagu vari kuristikust.

Raudnaelttega löödud saapataldade kõva toon kaljudel muutus aeglaselt tugevanaks ja mehehääle valjumaks ja selgemaks. See näis mingisugune laul ja muutus lähemale tulles nii selgeks, et võis eraldada sõnu:

„Lase oma silmil otsi
Kõrgeid haljaid mägimetsi —
Pööra ümber patuteelt.
Imesta sa ilmakatust —
Päästa ennast ilmapatust —
Paranda sa öösel meelt.“

Laulu saatis ragisev toon ja paiga hing põgenes pödra jälgedes. Roheline eesriie kisti kõrvale ja üks mees vaatas üle heinamaa, tiigi ja mäenõlva. See oli ettevaatlik, rahulik mees. Ta heitis kiire pilgu läbi kuristikku ja lasi siis silmadel uurivalt puhata kõigil üksikasjadel, nagu tahtes täiendada esimest muljet. Siis, mitte varem, avas ta suu ja ütles ühtlasi elavalt ja pühaliku tunnustusega: „Jumal! See on alles vaade! Mets ja vesi ja rohi ja mäenõlv! Rõõm igale kullakaevajasilmale ja paradiis legendikuponyle! Jahe lehestik, kosutus väsinud, valutavatele silmadele! Üksik maakoht kullakaevajatele ja puhkupaik väsinud loomadele, võtku kurat!“

Tal oli liivavärvi nägu, väga elav ja vahelduva ilmega, mis näitas silmapaistvate omadustena elavust ja humoori. Kui ta jäi mõttesse, võis seda kohe märgata. Mõtted libisesid niiõelda nagu tuulepuhangud üle veepinna üle ta näo. Ta õhukesed, sugematud juuksed oli samuti ebamääraselt värvitud nagu ta näovärvigi. Näis, et kõik värvilolus tas oli kogunud ta silmadesse, mis olid imeväärset sinised. Need olid naervad, lõbusad silmad, mis olid säiliatnud lapse imestunud, naiiv ilme, kuid mis ühtlasi särasid imeliselt ebateadlikult rahulikus enesusalduuses ja kindluses, mis, nagu võis aimata, tugesid isiklike kogemustele maailma ja elu mõistmises.

Ta võttis väätkasvude tihedast padrikust vasara, labida ja kullakaevajapani ja heitis need asjad enese ette maha. Siis roomas ta ise omast peiduurkast ja astus lagedale. Ta kandis pleekinud pükse, musta, puuvillast särki, jalas olid tal naelutatud õlisääpad ja peas kübar, mis paljude kühmade ja plekkidega andis tõendust sellest, et oli kaua olnud tuules ja tormis, vihmas ja päikeses ning laagritule suitsus. Ta seisatus, vaatles lahtiste silmadega rahulikku paika ning hingas rahulikult värisevate sõõrmetega taimeriigi magusat lillelõhna. Ta pipistas silmad poolenisti kinni, et nad muutusid kaheks naervaks, siniseks praoks, ta nägu tõmbles rõõmust ja ta huuled naeratasid, kuna ta valjusti hüüdis: „Tõepoolest, see lõhn meeldib mulle! Pidagu teised parfüümi- ja eau-de-cologne'i vabrikuid! Siin nad ei suuda võistelda!“

Tal oli harjumus pidada pikki kõnelusi endaga. Küll avaldasid ta muutlikud näojooned ta mõtteid ja meeleolusid, kuid ta keel ruttas järele ja avaldas ta mõtted valjult.

Mees heitis maha tiigi servale ja jõi kaua vett. „See maitseb,“ pomises ta, tõstis pea ja vaatas üle tiigi mäenõlvale, pühkides suud käeseljaga. Nõlv oli äratanud ta tähelepanu. Ikka veel kõhuli, uuris ta kaua ja hoolikalt mägestikukihte. See oli harjunud silm, mis uuris nõlva kuni üles lagunenud kaljuseinani ja siis alla tiigi seinani. Siis tõusis ta ja vaatas veel kord nõlva.

„Näeb kena välja,“ ütles ta lõpuks ja tõstis vasara, labida ja panni maast.

Ta astus allpool tiiki üle oja, hüpates osavalt kivilt kivile. Ühes kohas, kus nõlv ulatus veeni, tõstis ta labidatäie mulda üles ja raputas selle pannile. Ta kükitas panniga maha ja pistis selle poolenisti ojasse. Nüüd pani ta panni kiirelt pöörlema, nii et vesi uhtus üle mulla ja kruusa. Suuremad ja kergemad osad tulid peale ja — osavalt panni kiigutades — lasi nad üle serva libiseda. Aegajalt peatas ta ja otsis, et kiirendada pesemist, suuremad kivid ja kaljutükid sõrmedega välja.

Panni sisu vähenes ruttu ja lõpuks olid järel veel ainult liiv ja kõige vähemad kruusaterad. Ta hakkas nüüd ettevaatlikult ja hoolikalt pesema ja pesi ikka hoolikamalt, vaatas täpselt pealt ja keerutas panni väikeste, ettevaatlikkude liigutustega. Lõpuks näis pann sisaldavat ainult vett, kuid kiire, poolrõngataolise liigutusega paiskas ta vee üle panni ääre ja nüüd paistis panni põhjal musta liiva kord. Kord oli nii õhuke, et näis värvikord. Mees uuris seda hoolikalt. Selle keskel oli tilluke kuldne punkt. Ta lasi joosta veidi vett üle panni ääre; kiire liigutusega uhtis ta pannipõhja, nii et mustad liivaterad ringi pöörasid. Uus kuldne punkt oli ta vaeva tulemus.

Pesemine muutus nüüd väga hoolikaks — palju hoolikamaks kui on tavalikult kullapesemine. Ta tegi tööd, võttis veidi musta liiva ja uuris seda panni kumeral serval. Ta uuris liiva nii teravalt, et oli näinud iga terakese, enne kui lasi selle libiseda üle panni ääre. Täpselt tähele pannes, lasi ta terakese terakese järele mustast liivast üle ääre. Kullatera, mitte suurem kui nõõpnõela pea, näitus panni serval, kuid väikese liigutusega uhtis vesi ta pannile tagasi. Ja sel viisil leidis ta ikka uusi kullaterakesi. Ta pani neid hoolega tähele. Nagu karjane valvas ta oma kullaterade karja, et neist ükski ei läheks kaotsi. Lõpuks ei olnud

pannil muud, kui ta kuldkari. Ta luges selle üle ja paiskas ta siis viimase veega pannilt, hoolimata tööst, mida ta oli teinud.

Kuid ta sinised silmad särasid ihast, kui ta tõusis. „Seitse,“ pomises ta valjult, väljendades seega kullaterade arvu, mille eest oli nii rasket vaeva näinud ja mis oli heitnud nii lohakalt minema. „Seitse,“ kordas ta rõhuga, nagu tahaks arvu kustumatult mälusse kinnitada. Ta seisis tükk aega vaikselt ja vaatles mäenõlva. Ta silmades oli põletava uudishimu ilme. Kogu ta välimus avaldas rõõmu, kuid ka valvsust, meele tuletades metslooma, kes on saaki haistnud.

Ta läks mõned sammud oja äärt mööda edasi ja täitis panni uuesti mullaga.

Jälle pesi ta mulla hoolikalt, valvas armukadedalt kuldrakesi ja paiskas nad, olles nad lugenud, jälle ojasse.

„Viis,“ pomises ta ja kordas: „Viis!“

Veel kord uuris ta mäenõlva, ennekui täitis panni veidi allpool. Ta kulдне kari vähenes. „Neli, kolm, kaks, üks,“ kordas mees endamisi, minnes oja äärt mööda allapoole. Kui peale pesemist leidis pannil ainult üksainus, terake, peatas ta ja süütas väikese tule. Ta heitis panni tulele ja jättis ta leekidesse, kuni ta muutus sinimustaks, võttis ta siis välja ja uuris hoolikalt. Ta noogutas heakskiitvalt. Selle värvi juures ei võinud kõige pisemgi kullaterake jääda tähelepanematuks.

Mees läks edasi mööda oja kallast ja pesi uue pannitäie mulda. Tulemus oli üksainus kullaterake. Kolmandas pannis puudus kuld täielikult. Kuid ta ei rahuldunud sellega, vaid pesi veel kolm pannitäit mulda ning kohad, kust ta tõstis labidaga mulda, olid üksteisest ainult jalg maad eemal. Mitte kordki ei olnud pannis kulda, kuid see tõsiasi ei näinud teda ehmatavat, vaid rahuldavat. Ta võidurõõm kasvas igakord, kui pesemine andis madalama tulemuse ning lõpuks tõusis ta ja hüüdis rõõmust särades: „Kui see ei ole õige, siis löögu armas Jumal mu pea hapude õuntega lõhki.“

Ta pööras esimesse kohta tagasi ja hakkas oja ülemisel jooksul proovipanne pesema. Algul kasvas ta kulla lõikus arvu poolest — kasvas hämmastavalt. „Nelisteistkümmend, kaheksateistkümmend, kakskümmendüks, kakskümmendkuus,“ kordas ta endamisi. Oja ülemjooksul pesi ta oma rikkama pannitäie — „kolmkümmendviis tera.“

Päike seisis nüüd kõrgel taevas. Mees töötas edasi. Ta läks oja kallast mööda üles ja pesi pannitäie pannitäie järele ja tulemused muutusid ikka vähemaks.

„Tõepoolest suurepärane, missuguse ühtlusega kuld väheneb,“ hüüdis ta võidurõõmsalt, kui üks pannitäis lõpuks sisaldas ainult ühe kullatera.

Ja kui lõpuks mitmes pannis enam ei olnud kullaterakesi, ajas ta end püsti ja heitis lootusrikka pilgu mäenõlvale.

„Ahaa, tasku,“ hüüdis ta nagu pöörates pealtkuulaja poole, kes kuskil oli peidetud mäenõlval. „Ahaa, tasku! Tulen, tulen ja võtan selle, nii tõesti kui seisan siin.“

Ta pööras ümber ja heitis uuriva pilgu päikesele, mis seisis ta kohel sinises taevas. Astus siis läbi kuristikku, mööda neist aukudest, mis oli teinud labidaga panni täitmisel. Allpool oja sammus ta läbi tiigi ja kadus roheline eesriide taha.

Paiga hing ei saanud tagasi pöörata oma rahuga, sest mehe hää l kajas ikka veel trallitavas laulus kuristikus.

Vähe aja pärast pööras ta tagasi ja nüüd oli kuulda naelutatud saabaste tugevame trampimine kaljudel kui enne. Roheline eesriide sattus ägedasse liikumisse. Ta lehvitsi siia-sinna nagu piinarikkas võitluses. Kostis metalli valjult kõlisev kõla. Mehe hää l kajas veel ägedamalt ja omandas terava, käs-kiva ilme. Langes raske keha ja oli kuulda ähkimist ja hoigamist. Pöösastikust kostis puristamine ja langevate lehtede laine alt ilmus äkki hobune.

Ta kandis seljas kompsu ja kiskus enesega ühes ärarebitud väätkasvusid. Loom vaatas äärmiselt imestanult ümbruskonnale, millesse oli sattunud, langetas siis pea rohtu ja hakkas rahulikult sööma.

Teine hobune libises sama äkki pöösastest, langes sammaldunud kaljule maha, kuid tõusis uuesti jalule, kui ta kabjad vajusid heinamaa pehmesse pinnasse. Tal ei olnud ratsanikku, kuid ta seljal oli kõrge meh'hiko sadul, mis oli kulunud pikast tarvitusest.

Lõpuks tuli mees. Ta heitis kompsu ja sadula maha, otsis sobiva laagrikoha ja lasi loomad vabalt süüa. Siis pakkis ta välja toiduained, samuti praepanni ja kohvikannu. Siis korjas ta sületäie kuivanud oksi ning tegi kividest tuleaseme.

„Armas Jumal,“ ütles ta, „kui näljane olen ma! Võiksin süüa raudlaaste ja raudnaelu ja isegi mitu portsjoni, kui on vajalik.“

Ta ajas end püsti ja otsides piksitaskust tikutoosi, lasi ta pilgul libiseda üle tiigi ja nõlva. Ta sõrmed olid juba haaranud tikukudest kinni, kuid lasi need lahti, ja kui ta tõmbas käe taskust, oli see tühi.

Mees viivitas otsustamatult. Ta pilkuitas lõunasöögi ettevalmistustelt mägede poole.

„Usun, et teen veel ühe katse,“ ütles ta lõpuks ja läks üle oja.

„Sel ei ole palju mõtet, tean seda,“ pomises ta, nagu vabandavalt. „Kuid ma ei usu, et keegi paneb pahaks, kui lükkan lõunasöögi tunni võrra edasi.“

Mõned sammud aukude rea taga, kus ta oli täitnud omad proovipannid, hakkas ta uut rida kaevama. Päike vajus läände ja varjud muutusid ikka pikemaks, kuid mees töötas edasi. Ta algas kolmandat rida prooviauke. Aeglaselt märke tõustes, kaevas ta rea auke risti üle nõlva. Keskmise auk igas reas andis kõige rikkama saagi, kuna augud rea mõlemal poolel ainustki kullaterakest ei andnud. Ja mida kõrgemale ta tõusis, seda lühemaks muutusid read. Ühtlus, kuidas nad vähenesid, näitas selgelt, et viimane rida kuskil üleval nõlval oli nii lühike, et üldse enam ei võidud kõnelda pikkusest ja et ta pidi lõppema ühes punktis. Joonistus võttis ümberpöördava V kuju. Selle V ühtuvad jooned moodustasid maaala piiri, mille peal leidus kullateri.

Selle V tipp oli nähtavasti mehe eesmärk. Ta lasi pilgul tihti üle selle joonte libiseda, katsudes mõistatada, kus on ümberpööratud V tipp, punkt, kus lõpeb kulda sisaldav muld. Seal oli „tasku“ ja mees hüüdis: „Tule, tasku! Ole tubli ja tule alla!“

„Hüva!“ ütles ta siis resigneeritult, kuid kindlal häälel. „Hüva, tasku, ma märkan, et pean märke tõusma ja sind kõrvust näpistama. Kuid olen selleks õige mees. Usu seda,“ lisas ta peale lühidat vaikust.

Iga panni viis ta vee äärde ja pesi selle seal, ja mida kõrgemale ta jõudis nõlvale, seda rikkamaks muutus pannide sisu, nii et ta lõpuks kulda hakkas raputama tühja kühvetuspulbrikarpi, mille pistis lohakalt püksitaskusse. Ta oli niivõrd süvenenud töösse, et ei märganud videvikku, mis kuulutas õhtu tulekut. Alles siis, kui ta enam ei näinud kullateri panni põhjal, märkas ta, et oli juba hiline aeg. Ta ajas end äkki püsti ja ütles viivitades, koomiliselt imestanud ja ehmatanud näoilmega: „Jumal karistagu mind! Unustasin töö tõttu lõunasöögi!“

Ta komistas pimeduses üle oja ja süütas haod, mis oli ammu korjanud ja hunnikusse pannud. Öhtusööki koosnes pannkookidest, pekist ja soendatud ubadest. Siis suitsetas ta kustuva tule ääres piipu, kuulatas öö hääli ja rõõmustas kuivalguse üle, mis valgustas kuristikku. Lõpuks pakkis ta voodisajad välja, tõmbas rasked saapad jalast ja mässis end hästi tekki. Ta nägu valendas

kuivalguses ja tuletas surnut meele. Kuid see oli surnu, kes võis soovi järele tõusta, sest äkki toetas mees end küünarnukile ja vahtis mäenõlva poole.

„Head ööd, tasku,“ pomises ta uniselt. „Head ööd!“

Ta magas kogu öö ja esimesed hallid hommiktunnid. Alles siis, kui hommikpäikese peaaegu otsesihhilised kiired langesid ta suletud silmalauedele, ärkas ta äkki ja vaatas ringi, kuni talle selgus, kes ja kus ta oli.

Ta tualett seisis peamiselt selles, et tõmbas saapad jalga. Ta lasi pilgul libiseda tuleasemelt mäenõlvale, kõhkles silmapilgu, sai kiusatusest jagu ja hakkas tuld süütama.

„Rahu, Bill, rahu,“ manitses ta end. „Milleks kiirustada? Ei ole mõtet end paljaks teha ja higistada. Küll tasku su peale ootab. Ta ei jookse minema, enne kui oled söönud eine. Ei, Bill, kõik, mis vajad, on toidukaardi vaheldus. Pead vaatama, mida sa kätte saad.“

Tiigi serval löikas ta enesele lühida kepi ning tõmbas taskust nõõri ja vigastatud kärbse, kes kord oli näinud paremaid päevi.

„Ehk hakkavad vara hommikul õnge,“ pomises ta, heites nõõri vette. Ja silmapilk hiljem hüüdis ta rõõmsalt: „Kas ma ei öelnud? Kas ma ei öelnud?“ Tal ei olnud rulli nõõri küljes, ja et mitte asjatult raisata aega, tõmbas ta ruttu paljaste kätega särava, kümme tolli pika forelli veest. Tema ja veel kolm, mis ta püüdis ruttu üksteise järele, oli ta eine. Kui ta teel nõlvale jõudis, kivideni ojakaldal, tuli talle äkki mõte, mis pani ta seisatama.

„Oleks hea, kui läheksin veidi ojakallast mööda allapoole,“ ütles ta. „Ei või teada, kas läheduses ei ole kedagi luusimas.“

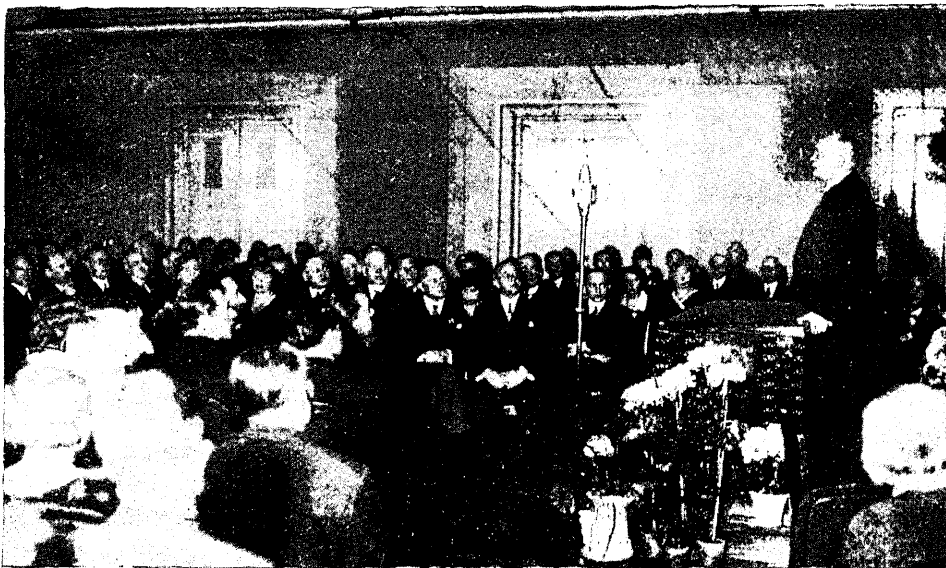
Kuid ta läks mööda kive edasi ja pomises. „Peaksin tegema väikese uurimusekspeditsiooni,“ tõrjus ta selle mõtte eemale ja hakkas tööle. Pimeduse tulekul ajas ta end püsti. Ta puusad olid kanged, et oli töötanud nii kaua kumardades, ja pannes käe seljale, et vaigistada valutavaid muskleid, ütles ta: „Jumal karistagu mind, kui olen varemini sarnast asja üle elanud! Olen unustanud lõunasöögi! Kui ma ei ole tähelepanelik, lõpeb asi sellega, et muutun nende kullakaevajate sarnaseks, kes söövad kaks korda päevas.“

„Taskutel on neetud viis teha inimest hajameelseks,“ ütles ta endamisi õhtul, mäsides end tekkidesse. Ja ta ei unustanud hüüda nõlva poole: „Head ööd, tasku! Head ööd!“

Ta tõusis päikesega, sõi kiirelt eine ja hakkas tööle. Teda oli haaranud nagu palavik, ja tõsiasi, et proovipannid muutusid ikka rikkamaks, ei vaigistanud sugugi ta palavikku! Ta põskede punetus ei tulnud ainult päikese kuumusest ja ta unustas väsimuse ja aja. Kui ta oli täitnud panni mullaga, jooksis ta nõlvalt alla, et seda pesta; ja ta ei võinud peatada, vaid jooksis hingeldades ja komistades nõlvalt üles, et täita panni uuesti. Ta oli nüüd umbes sada meetrit veest eemal ja ümberpööratud V hakkas võtma lõpulikku kuju. Maa-ala, mis sisaldas küllalt kullaterakesi, muutus ikka kitsamaks ja mees pikendas mõtetes ümberpööratud V külgi nende lõikuspunktini,

„Aeglaselt, kuid kindlasti, Bill, aeglaselt, kuid kindlasti,“ pomises ta. „Sinu jaoks ei ole juhteed õnne juure, seda peaksid sa ometi teadma. Ole mõistlik, Bill, ole mõistlik. Aeglane, kindel meetod on ainus, mida sa oskad. Jää selle juure.“

Mida lühemaks muutusid põikjooned ja mida lähemale tulid küljjooned lõikuspunktile, seda sügavamaks muutus V. Kullaterad olid ikka suuremas sügavuses. Kolmkümmend tolli pealispinna all leidis ta kullaterakesi. Kruus, mille ta tõi kaksikümmendviis ja kolmkümmendviis tolli sügavusest, ei sisaldanud põrmugi kulda. Ümberpööratud V baasil, all vee ääres, oli ta leidnud kullateri rohujuurte vahel. Mida kõrgemale ta

Pidulik aktus „Estonia“ teatri 25. a. juubeli puhul konserisaalis, kus esinesid tervituskõnedega riigivanem, küllalised välismailt ning palju feisi kultuurtegelasi, mis kujunes suureks ausatusavalduseks teatritegelasile.

kõrgel üleval. Selle V tipp oli ta siht ja ta pesi palju proovipanne, et seda kindlaks teha.

„Just kaks meetrit pealpool manzanitapöösast ja üks meeter paremale,“ ütles ta lõpuks.

Siis haaras teda kiusatus. „On päevalselge,“ ütles ta, loobus vaevarikast kaevamisest põigiti üle nõlva ja ronis kohale, kus oletas ümberpööratud V tippu. Ta täitis panni ja kandis selle nõlvast alla, et seda pesta. Ta ei sisaldanud ainustki kullaterakest. Ta kaevas sügavamalt, ta kaevas pealispinda, täitis ja pesi tosin panne, kuid ei saanud vaeva eest ainustki kullaterakest. Ta sai pahaseks, et oli andnud järele kiusatusele, ja neas end jumalat teotaval viisil. Lõpuks läks ta nõlvast alla ja algas uuesti tööd algkava järele.

jõudis nõlval, seda sügavamale langes kuld. See oli vaevarikas töö, kaevata kolm jalga sügavat auku, et täita proovipanni, ja V tipuni pidi ta veel palju sarnaseid auke kaevama. „Ning ükski ei või teada, kui sügavale see veel läheb,“ ohkas ta, kui peatas silmapilguks, et hõõruda valutavat selga.

Palavikutaolise õhina, valutava selja ja kangete musklitega töötas mees vasara ja labidaga pehmes, pruunis mullas, nõlvast üles. Tema ees lebas ühtlane nõlv, ülekülvatud lilledega, mis täitis õhku magusa lõhnaga. Tema taga oli hävitus. Näis, et nõlva sile pealispind oli saanud hirmsa, vulkaanilise purske ohvriks. Ta aeglaselt edenev töö tuletas meele tigu, kes määrrib ilu oma vastikute jälgedega. (Järgneb.)

Küti abiline.

Daani kirjanik **Palle Rosenkrantz.**

Sophus Emil oli ta nimi. Talle oli antud vana krahvi nimi ja juba sünnilt oli ta määratud küti abiliseks nagu ta isagi Ulvstrupi mõisa Rodeni metskonda, mis kuulus krahvi mõisa külge, kuid asetses kaugel peamõisast Jüütimaa üksikus nõmmes, kus olid paksud metsad, kaugel küladest ja linnadest, eemal maan- ja raudteedest. Tema ema oli varakult surnud kui õrn lõunamaa lill, kes ei jaksanud väljakannatada karedat kliimat, külma tuult ja jäist udu. Ta oli pärit Provencèst kust ta kui toatüdruk krahvinna teenistusse tulnud, noorele ilusale kütile Rodenis oma südame kaotanud, temale lapse sünnitanud ja siis surnud, kaugel oma kaunist kodumaast. Nüüd puhkas ta lihtsa kiviristi all Ulvstrupi kalmistul.

Kuid ta elas omas pojas Sophus Emilis. See oli keskmise kasvuga, sale ja paenduv; ta põsed olid pehmed ja ümmargused, ta silmad sügavad, mustjaspruunid, ta juuksed mustad lokisjuuksed. Neid külas leidsid, et ta välja nägevat nagu kuningapoeg muinasjutus; ta oli nii vaikne ja melankoolne ja ei silmitsenud neid kunagi. Ei, Sophus Emilelas oma igatsuses ja unelmates. Tema teed viisid teda läbi üksikute suurte metsade, kus ta võis oma mõtteid mõelda. Sophus Emilil oli vaid üks mõte, ainus mõte, ja see lehvib nagu valge pilv taevas, ainus mõte, ja see oli — keegi neiu. —

Oli suvi. Sophus Emil seisis Rodeni metsa kõrgustikul, kus lehtmets lõppes ja okaspuumetsa vöö algas. Päike oli parajasti tõusnud; ämblikuvõrgud sõnajalgades läikisid, sädelesid ka kastetilgad puude ja põõsaste lehtedel.

Kerge, peen hommiku-udu liikus teisel pool okaspuumetsa asetseva oru kohal ja kaugel väljas sädeles sinine meri. Mets ärkas, linnud lidistasid ta ladvus, rebane lookles oma hommikujahilt koju nagu keegi, kes on öö otsa pummeldanud ja nüüd häbelikult koju hiilib. Jänes ajas end tagujalgadele, kikitask kõrvad ja nuusutas kastest oma peenesse ninasse. Tuvid kuristasid puudel. Kusagilt kajas käo kukku. Vaikne, märgvärsk ja valge Jüüti-

maa suvehommik metsas sinise vee ääres, läbinõrgunud hämardava päeva ärkavast elust.

Sophus Emil seisis mäe otsas ja vaatas ringi. Seal eemal pidi suur põder, keda metsasaks tal oli käskinud maha lasta, metsast väljuma. See põder tuli saata krahvi peamõisasse, kus peeti krahvipreili pulme.

Keegi suursugu aadelimees kusagilt võõralt maalt oli selle preili valinud enesele naiseks; nüüd pidi preili talle tema kodu järgnema, oma isamajast lahkuma ja kaugele, kaugele reisima igavesti.

Sophus Emil laskus ettepoole ja ootas põtra; siis ta ohkas ja süvenes mõtetesse. Mõteldes sellele preilile. Sest see oli tema ainus mõte. — —

Kuidas see oli tulnud? Üsna loomulikult, üsna lihtsalt ja endastmõistetavalt.

Sophus Emil oli alati unistanud, juba väikese poisikesena, kui ta pikki metsa eid mööda kooli läks. Ta oli unistanud noore poisina, kui maakonnalinnas metsa-asjanduse- ja kütituunistust teenis, ta oli unistanud noore kütiabilisena, kui läks jahile ja metsaloomi söötis või vana krahvi käsul põtra laskis. Tema ise ei saanud oma unistusest aru, aga need tegid ta nii kindlaks ja õnnelikuks, ja midagi muud ta ei ihaldanud. Ta luuletas enesele ise oma maailma,

Siseen Artur Lemba uuest ooperist „Armastus ja surm“, mida mängiti esmakordselt „Estonia“ teatri juubeli puhul. Heidi (pr. O. Torokoff-Tiedeberg) ja Cordelius (Karl Ots),

mille ta unistustega rahvastus, ja seal valitses sama vaikus ja rahu kui metsas.

Opetaja, kooliõpetaja ja metsasaks kehitasid ta üle õlgasid; ja naabruskonna neid pistsid pead kokku ning kihistasid, see tähendab, kui nad ükski olid, siis nad ohkasisid. Ent Sophus Emil elas oma unistustes ja sai 24 aastat vanaks, oli terve, tugev, rahulik ja kindel, isand oma elu ja oma unistuste üle.

Kuni ühel päeval unistus muutus tõelisuseks, ja see tuli nii:

Aegu ajalt tuli vana krahv Ulvstruppi põtru laskma, ja siis saatis Sophus Emil teda. Tema teadis, kus oli põtrade asukoht, sest ta tundis Rodeni metsas peaaegu iga pöösast. Kuid ühel päeval, kui aeg möödus, krahv ei tulnud; ta oli pisut haiglane ja sellepärast supelranda sõitnud. Tema asemel tuli ta tütar oma seltsilisdamiga. Tema oli südi kütt ja tahtis vaadata, kas temagi Rodeni metsas ei saaks põtra lasta. Ta asus elama Ulvstrupi vanasse majja. Ja metsasaks andis Sophus Emilile käsu komtessi ta jahikäikudel saata, nagu ta enne oli saatnud vana krahvi.

Ja kui Sophus Emil järgmisel hommikul vanas hoovis kivitrepi kõrval seisis ja preili võlvitud kojast valge, selge hommiku kätte astus, sale, naeratades, hele ja särav, siis oli tal, nagu muutuksid ta unistused äkki tõelisuseks, nagu oleks ta kõik seda oma unistustes ette aimanud. Veri tõusis talle näkku, ta värises ja unustas teretusegi; ja preili pidi teda kolm korda kõnetama, enne kui ta vastas.

Preili märkas seda ja naeratas. Mitte imestades, mitte uhkelt, kuid kindlasti teades ja omasuguselt rõõmsana, et unistuste viimane udu tema naeratuse ees kadus ja Sophus Emilil algas uus elu.

Nad said kohe sõpradeks, õieti headeks sõpradeks ning seltsilisteks. Preili valitses oma iludusega, oma uhke vabadusega; ja Sophus Emil oli temast üle oma teadmiseega, oma kogemustega ja kõigi sellega, mis neid kokku juhatas: jahiga kuninglikkudele metsloomadele.

Möödus kaheksa päeva, ja neil kaheksal päeval ei lasknud krahvipreili ainustki põtra. Siis pikendas ta oma sealviibimist. Sophus Emil saatis teda iga päev; kaheksateistkümnendal päeval saatis ta preili kohale, kus ta ei võinud mööda lasta. Preili laskis põdra ja plaksutas käsi; jah, oma rõõmus kaelustas ja suudles ta Sophus Emili; ta oleks võinud kaelustada mõnda puud, aga ta suudles Sophus Emili. Ta jäi veel viieks

päevaks, laskis veel ühe põdra, siis reisis ta ära. Kahe päeva pärast oli ta ilusa kütiabilise unustanud; mõlemaid põtru, kelle ta tapnud, ta küll ei unustanud ja nii elas ta edasi elu päikesepaistes, kus ta oli sündinud.

Sophus Emil oli elule ärrganud; keegi ei tundnud teda enam ära, niipalju elujõudu oli temasse tulnud. Tema unistused muutusid mõtteks, ainsaks mõtteks: preili.

Kuid keegi ei aimanud selle muudatuse põhjust.

Komtess kõneles saksa keelt. Tema oli nagu ta isagi kasvatatud Saksamaal ja sündinud saksa soost, kuigi tal oli Daanimaal mõis. Sophus Emil oskas pisut saksa keelt, niipalju, et vana krahviga sai rääkida. Kuid nüüd ei aidanud sellest. Ja pikil talveõhtuil õppis Sophus Emil saksa keelt metsasaksa proua käest, kes oli pärit Brandenburgist.

Ja kui komtess järgmisel aastal jälle tuli jahti pidama, siis kõneles Sophus Emil temaga ta emakeeles, ilma et oleks kogeelnud või kimpu jäänud.

Preili naeratas; ta sai sellestki aru ja võttis selle vastu endastmõistetavana; ja nad läksid jahile nagu kaks üheväärilist seltsilist. Nüüd võisid nad üksteisega rääkida paljudest asjadest ja seda nad tegidki; preili kõneles oma mitmekesisest kogemustest maailmas, Sophus Emil oma üksilduslihtsast maailmast; kuid just see oli temast preilile armas, sellest pidas ta tema juures lugu, ja Sophus Emil . . . tema armastss preilit. —

Asi võib muutuda kummaliseks, kui kaks inimsaatust ühte põimitakse. Ühel talveõhtul tuli Sophus Emil metsasaksa juurde, kus parajasti, keegi metsasaksa proua sugulane külalisena viibis. See noor daam istus klaveri ette, mängis ja laulis. Temal oli sügav, kõlarikas hääl ja tema näng ning laul olid hingestatud. Ta laulis: „Iga päev läks imeilus sultanitütar . . .“ Heinrich Heine laul Asrast. Ja Sophus Emil kuulas neid metsikuid, kõvu sõnu: „ . . . ja mu sugu on need Asrad, kesse surevad kui armastavad . . .“

Heine sõnad ja Rubinsteini muusika saatis teda aegadel, mis nüüd tulid. Kui ta väljas kõrgusel üksipäi seisis, seal, kus okaspuumets algas, siis mõtles ta laulule sultani imeilusast tütrest ja orjast, kes õhtul purtskaevu juures seisis, „kus valged veed sulisevad . . .“

Ja ühel hommikul aasta hiljem väljas metsas ütles komtess talle naeratades, kind-

lasti ja lahkesti naeratades, mida ta nii väga armastas:

„Sophus Emil, teie tuletate mulle meelde laulu, mida ma kord kuulsin ühe suure kunstniku poolt lauldavana, Heine ja Rubinsteinini Asra laulu. Ainult et praegu on õhtu asemel hommik.“ Ja siis naeris ta.

„Kas tunnete seda laulu?“

Ja Sophus Emil tõstis pead ja ta pruunid silmad läikisid; ta vaatas krahvipreilile ja ütles:

„Ja mu sugu on need Asrad, kes surevad kui armastavad!“

Preili jäi äkki tõsiseks ja tõusis ruttu, nagu oleks tal olnud külm. Järgmisel hommikul ei läinud ta enam jahile, aga päev hiljem tuli ta jälle elavana ja lõbusana, ja siis pidi Sophus Emil temale jutustama, kust ta Asra laulu tundis. — —

Unelmad muutuvad mõnikord tõelisuseks. Sophus Emil oli oma ärksates unenägudes und näinud suurest, mehisest teost, et ta kord päästab preili elu. Ja see unelm sai tõelikkuseks.

See oli ühel sügispäeval põtrade jooksuajal, kui nende sarved on suured ja kõvad. Krahvipreili oli suve veetnud välismail ja tahtis nüüd sügisel põdrajahti pidada, ja nagu alati, nii saatis Sophus Emil teda nüüdki.

Preili laskis, kuid kuul ainult riivas põtra. Põder laskis pea longu ja tormas vaenlase kallale.

Veri vasardas Sophus Emilil meelegohatades, kui nägi, kuidas suur loom preili kallale jooksis; ta pani püssi palgesse ja — laskis mööda. Preili seisis tarretult ja surnukahvatult ning toetus puule, ja haavatud loom tormas otseteed selle puu poole. Sophus Emil kuulis preilit karjatatavat, ja nagu panter dshunglist tormas ta põdra kallale ja pistis talle oma jahinoa kuklasse, nii et loom mõni samm preili ees maha langes. Kuid Sophus Emili käevarss oli sattunud põdra sarvede vahele, nii et põder maha kukkudes temagi kaasa tõmbas ja ta pahema käeluu murdis, nii et ta hetkeks valu pärast kaotas meelemärguse.

Siis õpib ta valuski tundma õnnetunnet. Preili aitas teda ja ravitses teda kui lastaja õde, ja kõik, mis neid lahutas, kust, ja nad saabusid üksteisele nii lähedale kui ei kunagi varem — ja ka hiljem.

Sel päeval tutvus Sophus Emil kõrgeima õnnega, valusa õnnega, ja see sai talle sest päevast saadik eluks. Preili suudlused põlesid ta silmadel, preili pisarad olid ta põski niisutanud; Sophus Emil oli lühikese

Kolm vana teatriveteraani A. Trilljärv, A. Michelson ja Ed. Kurnim pühitsemas juubeli tagatippu A. Trilljärve kodus.

tunni olnud kõik preili mõtlemine ja tundmine, nagu preili alati oli olnud Sophus Emili mõte.

Siis reisis preili ära ja ei tulnud kunagi enam Ulvstruppi põdrajahile. Sophus Emili elu möödus jälle uneledes, kuid unelmate taga seisis õudusesttäidetud tõelisus, unelmates põksus elav süda.

Kui öö oli pime ja tähed kiirgasid, seisis ta väikese kütinaja ees, milles ta isa istus loitva tule juures. Ja kui ta vaatas üles tähtede poole, siis mõtles ta preilile, kes kõrgel tema kohal seisis, sama kaugel kui kiirgavad tähed. Ta armastas teda, elas mõtetes vaid talle, kõik, mis ta tegi, tegi ta masinlikult ja mitteteadlikult, aga oma mõtetes elas ta temaga, kuulis purtskaevu sulinat, valget vett, ja mõtles sõnadele: „Ja mu sugu on need Asrad, kes surevad kui armastavad.“ — —

Kaks aastat oli möödunud, seitsaadik kui ta teda viimast korda näinud; preili elas kaugel Ulvstrupist; siis oli metsasaks talle hommikul käsu andnud üht põtra lasta, kes tuli saata peamõisasse, kus krahvipreili pulme peeti.

Ja nüüd seisis Sophus Emil Rodeni metsa kõrgustikul ja silmitses paksu okaspuumetsa vööd, kust põder pidi väljuna. Tema ümber naeratas kõik säravas hommikupäikeses; see naeratus oli nii hele kui preili naeratus, mida ta esimest korda nägi, kui preili tol suvehommikul majast väljus. Kuid tema sees oli öö, pime öö, ja tal oli, nagu kuuleks ta purtskaevu valgete vete sulinat ja selle igavest viisi.

Preili abiellus ja pidi kuuluma kellelegi teisele.

Aga ta oli mõtetes ja unelmates tema oma. Teist Sophus Emil ei tundnud. Nii oli see olnud alati; juba enne kui ta teadis, milline preili oli ja mis nime ta kandis. Ja nii pidi see jääma ikka, niikaua kui ta veel võis mõtelda ja unistada.

Preili pidi kuuluma ühele teisele.

Kuid temale kuulus ta ju unistustes ja mõtetes. Teist ta ei tundnud, polnud iial näinud, ei saanudki vististi näha. Kuid ta oli olemas, see teine . . .

Ja tema silmalaugudel põlesid preili suudlused; ta nägi tema suuri, hirmunuid, piisarniiskeid silmi — ja ärkas oma unistustest, nagu ta ärkas siis, kui teda esimest korda nägi . . .

Eemalt põõsaste vahelt kostis ragin ja põder väljus, tõstis pea oma toredate sarvedega kõrgele ja astus rahulikult roheli-sele rohnvaibale, mis kastes kiirgas.

Sophus Emil pani püssi palgesse, teadvusetult, üsna masinlikult, ja laskis. Metsade kuningas tegi hüppe, värin jooksis ta kehast läbi, siis kadus ta puude vahele. Pauk kõmatas läbi metsa, kõik, mis elas, põgenes; jänesed hüppasid üles ja linnud jäid vaib. Sophus Emil läks kohale, kus põder seisnud; seal oli rohus verejälgi, kuul oli tabanud. Sophus Emil läks jälgi mööda edasi ja leidis põdra väikesel lagedikul madalate mändade vahelt. Põder elas veel, pööras pea Sophus Emili poole ja kõigi jahikommete vastu vahtis Sophus Emil loomale silma. Ja siis oli tal, nagu oleks ta lugenud suurtest, kustuvatest loomasilmadest, neist sügavatest, pruunidest silmadest, sõnu, mis juba tundide kaupa ta südames vasardasid:

Preili pidi kuuluma ühele teisele!

See andis talle nõksu; loom kannatas, Sophus Emil võttis oma jahinoa, selle tera läikis päikese käes. Ta kummardas langedud põdra kohale, kuid siis kustusid looma silmad ja ta pea vajus londilt maha.

Sophus Emilil oli, nagu näeks ta oma õnne kustuvat; ta mõistis, et ta oma unistusi enam kunagi ei võiks unistada; preili pidi kuuluma teisele, ja kuna tal oli, nagu kuuleks ta purtskaevu valgete vete vulinat, sosistas ta tema nime ja pistis laia, läikiva noa oma rinda, kus ta süda ustavalt unistustes ja mõtetes põksus.

Ta leiti külmalt ja kangelt surnud looma pealt; ta südame veri oli ühinenud põdra verega, mis oli selle kehast tulnud. — —

Krahvi peamõisas peeti krahvipreili pulme; ja kui aurav põdraselg, mis pikitud lilledega ja ilustatud hõbenoolega ja hõbeplaadil lauale toodi, pidas vana krahv noorele paarile kõne, milles ta neile õnne soovis.

„Ja,“ ütles ta, „see uhke loom, mis nüüd lauale tuuakse, on pärit Ulvstrupist, kus sa ise oled põdrajahil käinud.“

Pruudi naeratav nägu muutus hetkeks tõsiseks; ta mõtles ilusale, noorele kütile, kel olid sügavad, pruunid silmad, kui ustavale seltsilisele, ja kerge puna tõusis ta põskedele. Siis naeratas ta, ja tema kõrvade ees sulises ja vulises purtskaev:

„Ja minu sugu on need Asrad, kes surevad kui armastavad . . .“

Surevad . . . ta naeratas jälle ja nägi teda saledalt seisvat Rodeni metsa kõrgustikul, kus okaspuumets algas ja kastetilgad rohus sädelesid. Noore mehe surmast ei olnud härrastele keegi midagi jutustanud.

Vana krahv pidas kõne noorele paarile ja soovis neile õitsvat õnne.

Need reisisid võõrale maale. Noor proua ei kuulnud Sophus Emilist midagi, ja kui kord talle meelestus nimi Asra, siis ta vaid naeratas ja pühkis mõtted minema.

Sophus Emil magas igavest unelmate und oma kiviristi all Ulvstrupi kalmistul, kuhu purtskaevu valged veed oma vulinaga enam ei saanud läheneda. Aga ta oli üks neist, kes surevad kui armastavad, üks neist õnelikkudest, kellele isegi valud on õnn. . . , tema oli üks Asradest.

Bingo.

Ungari kirjanik **Jllés Kaczer.**

„Sellest on nüüd möödunud peaaegu kuus aastat,“ jutustas noor india insener, „kui ma kohtasin Bingot. Veel tänapäev elab see hetk minus kui mineviku omapärasem sünd-

mus. Olin 19 aastat vana ja tuline Gandhi pooldaja, kui esimest korda üleva õpetaja käskude vastu hakkasin. Gandhi, pärast Moosest ja Muhamedi suurim mees inim-

likus ajaloos, kuulutas passiivset vastupanu Inglismaale ja võitlust masinatele. Siis ütlesin ma oma sõbrale Daisile :

„See on prohveti suurim eksitus. Parool peab olema. Võitlus Inglismaa vastu ja liit masinatega!“

Gandhi õpetas, et masinad teevad inimeste töö üleliigseks, mina aga teadsin, et nad rahva viletsust suudavad vähendada. Nii läksime, Dais ja mina, vaenlase juurde ja teatasime endid raudtee-ehituse juures Kolhis, mis asub Haiderabadist üksteisttuhat miili kaugel otse ürgmetsa ääres. Seal õppisime siis masinaehituse alad kätte. Pärast poolteiseaastast rasket tööd jätkasime õppimist. — Dais Kalkuttas, mina Saksamaal.

Töö soos oli ääretu räpane, palk pagana väike. Dais, rikka Kalkutta advokaadi poeg, kaotas varsti julguse.

„Gandhil on õigus,“ ütles ta kord, „kus me oma lõpmatute terasmadudega ilmume, muutub me vaenlane ikka võimsamaks. Oleks palju targem, kui meie rahvas üldse ei töötaks.“

„Aga ei,“ vastasin mina, „meie vajame vaenlase aparate. Ainult nende vägevate asjade kaudu on meie vabanemine üldse võimalik.“

Me vaidlesime päeval ja ööl. Ma ei suutnud teda veenda. Asi pidi juba nii minema, et ma kas üksipäi siia jään või sõbra seltsis jälle linna ülikooli lähen. Siis saabus vapustav tõendus, mis minu oletuse ja arvamise Daisile selgeks tegi.

„Sul oli õigus, Bidshusri. Bingo tegi selgeks, et vaenlase aparadid teevad imet.“

Jah, see tõendus oli Bingo.

See oli neljandal kuul, mõni nädal enne vihmaaega. Õhk oli surmavalt palav, isegi ööd ei toonud kosutust. Ma lamasin suure baraki ees, väsinud päevasest tööst ja veel enam väsinud meie lahutamatu tülist, ehk vaidlusest. Meie ainsaks lõbustajaks oli insener Adamsoni raadio. See insener oli naise ja lapse Kolhisse kaasa võtnud. Nad kuulasid iga õhtu baraki ees Bombayd ja Kalkuttat, Proua Adamson mängis väikese Jimiga ja tantsis alaminseneri Gunneli ja Keyga. Raadio oli hea. Mina olin tast lihtsalt vaimustatud. Daisi aga tegi muusika hulluks. Ta ohkas ja ägas, oli haige kojuigatsusest. Mõnikord oli mul tunne: ta on armunud ja võib olla proua Adamsonisse, aga sellest ei rääkinud ta kunagi.

Tol laupäeval olime eriti kurvad. Adamsonid tegid väljasõidu, ainult väike Jim jäi koju. Amm hällitas teda kiikvõrgus ja laulis talle india laule. Armas Jumal teab,

mispärast, aga meie kodumaalaulud ei rahuldanud meid enam, me ihkasime euroopa muusikat.

Siis üllatasid meid hääled dshunglist.

Müdin, mis lähenes, mõirgamus, mis mitmekordistus. Kõik mürikes, müdises ja praksus. Sellist ja sarnast polnud ma veel kunagi kuulnud.

„Torm,“ manitsesin ma ja tahtsin Daisiga minna barakki. Tema pomises midagi ja pööras teisele küljele.

Meie inimesed ja rahvas külast lähenesid igalt poolt joostes. Ehmunud ja kohkunud hüüded värisesid õhus.

„Tulevad! Tulevad!“

„Dshungel! Dshungel!“

„Häda meile! Dshungel tuleb!“

Dshungel tuleb!? Mis pidi see tähendama?

„Bidshusri!“ hüüdis keegi minu taga. See võis olla Gupta, üks meie päevatöölisi.

Kõva rusikas haaras minu õlast kinni ja vedas mu suurde ehitusmasinasse. Kõva tõuge ja juba vilbisin ma mõne seltsilisega masinas nagu suures soomusvagnis.

Väljas kajas metsik laskmine, kuuldus meeletu jooksmine ja kisa. Selle kõrval hirmus müdin, nagu põrutaks sadanded auruhaamrid soosse.

Ja see kõik sündis meeletus tempos nagu palavikujampsimises.

Kas ehk olen ma malaarias haige?

„Kari!“ kisendavad inimesed masinas. „Kari dshunglist!“

Mina tungisin ettepoole kinniriivitud raudukses leiduva väikese vaateaugu juurde. Ilmuvad peened valguse kiired ja kaovad; seal juba seistakse ja vahitakse. Pean lükka teisi kõrvale. Siis saan välja vaadata.

Hirmus!

Väljas möllab kari elevante.

Aiad langevad, barakid värisevad. Palgid ja katused lendavad nagu paber ja tolm tuulekeerises.

Kõik jooksevad minema Mehed. Naised. Lapsed.

Ka inglased põgenevad oma kergetes autodes. Nende püssikõmin vaikib.

Kari möllab ümber suure baraki.

Äkki kuumub mu keha. Öud valdab minu: Dais on jäänud välja! Esmalt arvasin, tema põgeneb teises suunas, kuid nüüd näen ma teda: ta on maas, võimetuna, jõuetu nagu haige laps. Üks suur elevant traavib ta juurde, tõstab ta oma londiga üles õhku. See võib olla elevantikarja juht. Teised loomad järgnevad talle tõstetud lontidega ja nagu pasunat puhudes.

Minu taga kisendavad inimesed hirmus ja ärevuses.

Nüüd ründavad dshungliloomad Adamsoni maja. Rebivad juba sambaid.

Ja kiikvõrgus puhkab väike mahajäetud Jim. Amm on plehku pannud. Või on ta enese peitnud kusagile majas?

„Inimesed!“ kisendasin ma ja põrutasin vihaselt rauduksele. „Me peame ta päästma!“

„Oled sa hull, Bidshusri?“

„Me peme päästma Daisi ja Jimi!“

„Vaadake, et ta ei a7a ust!“

„Nad tapavad lapse ja Daisi!“

„Ole vait, muidu tulevad nad siia ja lükavad masina ümber!“

Silmapilk oli kole.

Dais, ümbritsetud suurest londist, kisendas nagu meeletu üht sõna, millest ma aru ei saanud. Lont vuhises juba läbi õhu ja oli valmis teda maha paiskama. Teised vihased loomad purustasid parajasti puutreppi. Terve poliip lonte haaras Jimi järele, kahmas tast kinni.

Sel hetkel sündis midagi kummalist: raadio kõlas. Valjuhääldajast tungis vali muusika.

Loomad taganesid.

Daisi elevant tõstis pea õhusse.

Siis tõstis ta pikkamisi jalgu, üht teise järele. Ta liigutas ennast muusika rütmil järele.

„Ta tantsib!“

„Tantsib! Tantsib!“

„Vaadake ometi, kuidas ta tantsib!“

Kõik tungisid vaateakende juurde.

„Temal on ju rõngad jalgade ümber?“ hüüdis keegi minu kõrval.

„Ja tähed rõngaste küljes!“

„Jah, tähed!“

„Siis loe ometi, Bidshusri!“

Kummaline, kui ta jalgu tõstab, sädelevad ta jalgade küljes laiad jooned. Jah, need on messingrõngad. Kaunis kulunud, aga nende kirja saab veel lugeda.

Ma veerin: „Bin-go!“

„Bingo!“ kisendavad kõik. „Bingo! Bingo!“

Ka Dais kisendab: „Bingo!“

Elevant tõstab oma pead ja lonti, oma toredat selga ja pakse jalasambaid. Sõna-kuulelikult muusika järele.

Akki meelestub mulle mingisugune aja-leheteade, mida ma kord aastate eest üsna pealiskaudselt olin lugenud.

Tsirkuse põlemise puhul Madrasis põgenesid mõned loomad, teiste hulgas ka üks vana dresseeritud elevant, Musikaalne koloss. Tantsuelevant. Teda otsiti ilmaaegu. Arvatavasti oli ta pääsnud dshunglisse, kus ta ennast varjul hoidis.

Oli see Bingo?

Kalkutta operis mängiti parajasti „Karmeni“. Escamillo laulis toredorilaulu. Orkester võidutseb. Ja Bingo tantsib kõlava marsi järel nagu vana näitleja. Nüüd traavib ta ringi nagu areenas. Teised loomad taganevad hämmastusega. Dais ripub londi silmuses nagu akrobaat.

Kui muusika lõpeb, asetab Bingo Daisi trepile, taganeb mõne sammu, kummardab peaga ja põlvedega nagu üllatud publiku ees, pöörab ja tormab ruttu tagasi. Kari järgneb temale mõirgades. Varsti kaovad nad kõik dshungli suunas.

Me tormasime Daisi juurde: see naeratab. Väikese Jimi juurde: see magab.“

Kõrbes.

Saksa kirjanik **Georg Mühlen.**

Allan on insener Sahara raudteel. Ta sõitis ühel õhtul tee-ehituselt koju ja leidis kolm kilomeetrit jaamast eemal suure, toreda auto, mis oli liivasse jooksnud, ja noore, võõra naisolevuse, kes tööriistade kastil istus, sõrmed mustad, ja oma saatust kirus.

„Hallo!“ ütles Allan.

„Hallo!“ vastas võõras.

„Mis viga?“

„Ei midagi. Võtan õhtuoodet.“

„Head isu! Kas te alati sööte kruvivõtmega?“

„Sellega pole teil asja!“

„Miks siis mitte, lemmik?“

„Kuulmatu! Kaduge kohe, või ma virutan teile kruvivõtmega vastu pead.“

„Noh, siis elage hästi!“

Allan pani auto tasakesi käima.

„Kuulge!“ hüüdis võõras naine.

„Mis siis veel, preili?“
 „Teie vist ei tea, kuidas daami tuleb kohelda?“

„Ei, viibin siin juba kaua aega.“
 „Arvatavasti olete mõni tsuulukaffer või botokuudlane?“

„Umbes selline küll.“
 „Tulge autost välja ja aidake mind!“
 „Meelsasti! mis teil siis süüa on?“
 „Olge viimaks ometi tõsine. Teie peate mind aitama autot parandada.“

„See maksab aga.“
 „Ah!“
 „Ja peate ette maksuma!“
 „Noh, siis ütlege ruttu, mis nõuate?“
 „Ühe suudluse!“
 „Olete hull?“

„Noh, kuulge preili, teie olete ju ometi hurmav nukk. Hull oleksin siis, kui ma suudlust ei nõuaks!“

„Uskumata häbematu! Tehke, et kaote!“
 „Noh, siis veel kord elage hästi!“
 Allan pani auto pikkamisi käima.
 „Pea!“ hüüdis võõras.
 „Mis te siis veel tahate?“

„Onu Joel sõitis oma autoga ees. Vististi on ta juba ammu jaamas. Kui sinna jõuate, siis ütlege temale, et ta mulle oma autojuhi saadab!“

„Oleme rääkind, preili! Loodetavasti leiab autojuht teid veel elusana.“

„Mis see tähendab?“
 „Noh, autojuht võib kõige varem alles nelja päeva pärast siia jõuda, ja sinne ümborus otse kubiseb shaakalidest ja lõvidest.“

„Valetate! Jaam peab siin üsna ligidal olema.“

„Kui paremini teate . . .“
 „Peale selle öeldi meile merekaldal, et shaakalid ja lõvid juba ammu on hävitatud.“
 „Muidugi. Olemas on ainult veel kaameleid, ja need jagavad merekaldal võõrastele teateid.“

„Teie olete häbematu!“
 „Ja teie hurmav. Kuidas on lugu suudlusega?“

„Veel üks sõna sellest ja ma kutsun politsei!“

„Nii on õige! Väikese ekstratasu eest kohustun ma teie eest politseid kutsuma.“

„Teie olete hirmus! Lahkuge siit!“
 „Noh, siis kolmatkorda elage hästi!“
 Allan pani auto pikkamisi käima.
 „Vaadake lõvide ja shaakalidega ette!“

hüüdis ta veel. Ja kadus siis lähema liivamäe taha.

Pool tundi hiljem saabus videvik. Ruttu läks ilm pimedaks. Kõrve seisis üksikuna ja vaiksena.

Dorothy Joel istus autos ja suitsetas sigarette. Ta oli loobunud katseist mootorit käima panna. Ja ootas iga silmapilk onu tagasitulekut, mispärast ta meeoleu oli rahulik ja rõõmus.

Aga siis hulus kusagil lähedal üks shaakal. Dorothy kohkus ja põletas oma sõrme põleva sigareti küljes.

Shaakal hulus jällegi. Õudselt kostis ta pikk haukumine läbi õõ. Siis katkes ta äkki. Ja siis mõirgas lõvi. See võis olla mõni väike lõvi, või ta viibis temast alles kaugel. Ta mõirgas kostis kaugelt ja tasa, oli aga täis ähvardavat viha, ja pani Dorothy südame värisema. Värisevate kätega tõmbas ta autole katuse peale. Siis istus ta kui õnnetusehunnik autos ja kuulas.

Shaakal hulus juba jälle. Äkki suri ta hirmus laul piinarikkasse ägamisesse ja turtsumisesse, ja tasane, kare võidumõirgas laskis oletada, et nõrgem oli tugevamale saagiks langenud. Siis hulus teine shaakal ja mõirgas teine lõvi. Mõnikord paremal, mõnikord pahemal pool, kord kaugemal, kord lähemal. Jäine külmus roomas hurmava naise kehast läbi, valjusti peksis veri.

Siis, äkki, jäid vait hulgemine ja mõirgamine. Lühike autopasuna hääl lähenes, valgusemõök lõi pimedusest läbi.

„Hallo!“ hüüdis kähisev mehehää. „Hallo!“ vastas hõiskav Dorothy. „Oled sina see, onu?“

„Ei, mina — tsuulukaffer!“ vastas kähisev mehehää. „Ei võinud teid siia jätta. Teid üksi murdjate keskele. Tulge minu autosse — ruttu — enne kui see hilja on!“

Dorothy ilmus autost. Värisedes langes ta tugeva mehe käte vahele, kes ta kandis oma autosse. Siis sõitsid nad öösse, ja õrnasti toetus väike preili oma kangelase najale . . .

„Millest tuleb õieti kähin sinu hääles, armsam?“ küsis ta kümnenda suudluse järele murelikult. „Kas on õõhk sulle kahjulik?“

„Ei, seda mitte,“ vastas kangelane. „Aga hulu sina kord tund aega shaakalina ja mõirga vahetevahel lõvina, küll siis kähiseb sinugi hääl!“

Saatuse mäng.

Saksa kirjanik **Ralph Urban.**

Rue du Mauborget nurgal Pariisis seisis igapäev väike tütarlaps ja pakkus möödajale lillesid. Ainult harva tundis keegi halastust ja ostis temalt vähe raha eest mõned lilled. Laps tuli alati peale kooli ja püsis siis kohal hilise õuni.

Ühel öhtul, kui tuled juba põlesid, peatus tänavnurgal ilus auto ja keegi daam kutsus lapse enese juurde. Ta tahtis vaid saada ühe roosi, mille ta tasus suurema rahaga. Laps silmitses meeleheitlikult raha, oli tal ju taskus vaid mõni sou, millest tagasiandmiseks kaugeltki ei piisanud. Võideldes otsustamisega viivitas ta pisut, siis võttis ta mõned roosid ja andis need ühes rahaga õilsale daamile autosse.

„Makske mõni teine kord, madam,“ ütles lilleneiu suurejooneliselt.

Daam aga ulatas lapsele veel kord raha ja sõitis viibimata, kuid heas tujus edasi. Sel öhtul oli sitsiilia lauljanna Lydia Santini võrratu edu saavutanud ja, ebausklik nagu harilikult kõik lavakunstnikud, mõtles ta, et roosid talle olid õnne toonud. Nüüdsest alates peatus lauljanna auto alati villast ooperisse sõites lillemüüjanna ees, ja nii tekkis lugupeetud iluduse ja vaese lilleneiu vahel sõprus. Ilusale naiskunstnikule meeldis kena, ärgas laps, kes juba nii varakult pidi elu eest võitlema; see tuletas talle meelde ta enese rõõmutut noorusaega.

Kord kutsus ta Manja, kuidas lapse nimi oli, pärast lõunat enese juurde. Külaline sai seal palju maiustusi, kolvi ja kooke ja Lydia Santini sai sel puhul oma väikese sõbranna kohta lähemaid teateid.

Ehkki Pariisis sündinud, oli ta venelanna, sest et ta vanemad Venemaalt revolutsiooni pärast olid pidanud põgenema. Tema isa, endine vene mereväeohvitser, asus elama Pariisi, kus ta ennast esiotsa elatas väikese varandusega, mida ta veel oli saanud päästa.

Siis sündis Manja ja väike perekond elas mõni aeg õnnelikult, kuni ema haigestus ja suri. Nüüd järgnes õnnetus õnnetusele, isa äri läks põhja, nii et ta nüüd veel ainult oma kätetööga last pidi toitma. Nüüd olla temagi juba mitu nädalat haige, ja kuigi ta tervis juba paranevat, ometi võtvat paranemine veel aega. Ainult raske südamega ja hädasunnil oli isa oma tütre

palvele järele annud ja sestsaadik müüs see tänaval lillesid.

Lauljanna, kes ka elu teist külge tundis, oli jutustusest liigutatud ja otsustas aidata. Kui Manja lahkus, palus ta teda igapäev enese juurde tulla ja andis talle kinnises ümbrikus raha isa jaoks.

Järgmisel päeval sai Lydia Santini kirja Manja isalt, kapten Vladimir Sokolovilt. Ta tänas teda suurepärase abi eest, ütles aga, et selle summa vastu võtab vaid laenuna ja sellepärast, et ta laps enam ei tarvitseks minna tänavale; tema üllamaks ülesandeks aga jäävat selle summa võimalikult varstine tasumine.

Pärast lõunat tuli jälle Manja ja palus lahkesti vastu võtta väikest kingitust. See ei olla küll väärtuslik, kuid toovad temale vististi õnne.

Nende sõnadega võttis ta kaelast väikese hõbedast medaljoni ja ulatas selle daamile. Ta ütles veel, et ta selle saanud oma isalt, kes sellest suurt lugu pidavat; aga lauljanna ei kuulunud seda enam; tema vahtis tarretult sissegraveeritud kuupäevale, tema oma sünnipäeva kuupäevale ja nimele Lydia. Siis valdas teda mälestus. Nagu ilmutus võttis vägevuse ime temast võimust. Imestades nägi väike Manja pisaraid, mis ilusal daamil üle põskede veeresid.

— — —

Kakskümmend aastat varem elas Sitsiilia saarel õitsvas kaubalinnas Messinas õlikaupmees Santini keskpärasel kodul. Kehvatest oludest töötas see alles noor mees enese üles, armastas oma naist ja tütrekest Lydiat, ja ta õnn oli täielik, kui hukatus nagu väik selgest taevast alla sähvatas.

Ühel varahommikul, kui väike perekond alles sügavas unes uinus, äratas neid nende unenägudest mürin. Lähemal hetkel vankus kõik nagu eht kiiktool; sellele järgnes mürin ja pragin, nagu lõhkeks maapind.

Kaupmees Santini äratas hirmus valu ta uimastusest, väike Lydia karjus surmahirmus, valjusti palvetas ema. Pimedus kattis kõik ja paks tolm tegi hingamise võimatuks. Kõik kolm olid kitsalt üksteise kõrval voodites ja Santini katsus omakene valut hoolimata rahustada. Mingisugune ese lasus raskesti ta jalal, nii et ta ennast ei saanud liigutada.

Kui enam midagi muud ei sündinud ja proua oli jälle vabustunud, hakkas ta tümber kobama, aga ruum, mis veel üle jäi oli ainult käega kobatava kõrguseni voodi kohal vaba, kõik muu ruum oli täidetud müüridega.

Nüüd polnud enam kahtlust, maja oli sisse kukkunud, oli laskunud just sellele nurgale, kus voodid seisid ja nii perekonda varjanud purustuse eest. Kui Santini seda märkas, tänas ta Jumalat ja julgustas omakseid, arvates, et nad tingimata ja varsti vabastatakse hirmsast seisukorrast. Ta vaene ei võinud muidugi aimata, et samal ajal kaheksakümmendtuhat surnut Messina varemete all lamasid.

Samal päeval, see oli 28. detsembril aastal 1908, lähenes vene sõjalaevastik Messina mereväinale. Kell 5.20 märkas valveliseisev ohvitser admiraalilaeva komandosilal, et kompassi magneetnõel hakkas hullama. Kohe selle järele käis laeva kehas läbi värin ja varsti löid majakõrgused lained üle laevalae. See oli mereväring.

Kui ilm valgnes ja laevad väinale lähenesid, kus Kalaabria ja Sitsiilia kaldad üksteisest ainult 3½ kilomeetrit kaugel seisavad, nägid venelased kiikritega neil kohtadel, kus varem Messiina ja vastaspoolel Reggio Calabria linnad seisnud, nimelt suitsuvaid rusuhunnikuid. Admiraalile oli kohe selge, et üks suurimaid katastroofe oli tabanud inimsugu, ja ta ruttas kohe kõige oma meeskonnaga sinna appi.

Roomas kuulis valitsus alles kaksteist tundi hiljem hirmsast õnnetusest, kuna Messinaga ühes olid purunenud ka kõik tehnilised abinõud telefoni ja telegraafi näol.

Seni aitasid venelased, õnnetutele esimest abi andes. See abi oli unustamatu ja mõõtmatu. Kõige esiti oli vaja ainult varemete alla jäänuid päästa ja merimehed töötasid väsimuseni. Kus iial varemetes kuuldi hüüdeid, seal asuti silmapilk nende päästmisele ja rusude eemaldamisele. Tuli õõ, tuli jälle uus päev ja ikka veel töötasid madrused kui ka ohvitserid päästetöödel ilma puhkamata.

Hommikul ronis leitnant Sokolov linna kõige kõrgemale punktile ja silmitses pikkisilma läbi rusuhunnikuid. Müürimägede ja kivide vahelt vaatas välja tükk ritva, mille külge oli kinnitatud lapsesärk. Venelaste

hüüdele vastasid nõrgad hääled, millest selgus, et siin veel elusaid inimesi oli rusude all. Viibimata asuti tööle. Ja kuna tööriistu vähe oli, võeti käed appi.

Varsti pärast katastroofi oli Santini perekond leidnud oma vanglas prao, mille kaudu neile taevas silma paistis. Proua murdis katki ühe pildi raami, rebis voodilina ribadeks ja sidus nendega raamitükid kokku, nii et sellest tekkis ritv, mille otsa külge kinnitas ta lapse särki.

Kui raskesti valmistatud lipukene valmis oli, pistis ta selle läbi prao välja. Tund möödus tunni järele, mehe valud muutusid väljakannatamatuks, lootus abile langes.

Viimaks ometi sai see lipp nendele päästjaks. Nad kuulsid hääli ja said uut julgust. Neil polnud ju aimugi olnud, mis õieti sündinud, ja nad inestasid, kui oma päästjais nägid suuri mehi, kes rääkisid neile tundmatut keelt.

Üks neist, leitnant Sokolov, oli oma agaruses enese käed veristanud, ja seda ei olnud väike Lydia iial unustanud. Sokolov oli ka see, kes ajas seljast oma kuue, mässis väri-seva lapse sellesse ja kandia ta sadamasse abiandmise punkti. Ta pigistas veel isale, kelle jala müür purustanud, paki rahapabereid pihku. Kui ta siis lahkus, et aidata teisi õnnetuid, jooksis Lydia talle järele, võttis väikese medaljoni oma kaelast ja andis selle lapseliku tänuga võõrale suurele mehele. Ja see tõstis lapse oma süle ning suudles teda naerdes.

Kui Lydia juba suur neiu oli, lõpetas ta oma õhtupalve sõnadega :

„Armas Jumal, luba, et ma elus veel kord näha saan seda veriste kätega meest!“

Kakskümmend aastat oli möödunud oma rännaku ja saatusega. Väiksest Lydiast oli saanud suur, keda kogu maailm austas nagu vene ohvitserist mees, kes eluga rasket võitlust võitles.

„Heategu kannab intresse,“ ütleb vana-sõna ja tal oli seekord õigus.

Järgmisel päeval astus lauljanna Lydia Santini oma noore sõbranna Manja kõrval oma endise elupäästja ette, ja nad kõik kolm nägid olevat üsna õnnelikud. Nad andsid üksteisele vastamisi uut elujulgust, kodutunnet ja elurõõmu. Ja kui keegi usub, et nad kolmekesi ka edaspidi kokku jäid, siis võib tal küll olla õigus.

Aine.

Inglis kirjanik **Henry Worthington.**

„Nii hilja tulete, Ethel,“ ütles Frank etteheitlikult, kui külalisele ettesirutatud kätega vastu ruttas. „Arvasin juba, et ootan ilmaaegu.“

„Varemalt ma tõesti tulla ei saanud,“ vastas Ethel Harvey hurmavalt naeratades. „Proua Rogersil oli külalisi ja siis pidin minagi sinna kauemaks jääma.“

Võlutuna silmitses Frank õrna, väikest neiu oma kõrval, kui ta teda, nagu juba kaks nädalat iga päev, nüüd aeda puude vilus seisva pingi juurde saatis. Ikka jälle paistis see temale unenäona, et see hurmav neiu Londonist temaga ja tema seltsiga Lõuna-Aafrika kaines lihtsas farmis leppis. Sestsaadik kui ta kuue aasta eest vaeseks jäänud ohvitseri-perekonna noorema pojana siia asundusse oli tulnud, et siin kõigele vaesusele vaatamata katsuda uut elu alustada, oli ta peale mõnede pärismaalaste ja paari naabri vaevalt veel teisi inimesi näinud. Ent siis oli ta kohanud Ethelit, ja kõik ta töö ja elu raskus ning üksildus, mis teda viimastel aastatel peaaegu maha rõhunud, olid kadunud.

Ethel oli tulnud külastama Rogerseid, naabrifarmi omanikke. Teda esiti koheldes oli talle paistnud, nagu oleks äkki tükike ta armastatud Londonist Aafrika kõrbesse istutatud: moodsad, kuigi selle maa karedale loodusele sobivad rõivad, hoolikalt haritud, siidisena läikivad juuksed — kogu nähe vastolus ümbruse rasketütötavate farmeritega. Tuhat küsimust oli ta esitanud neiu, Londoni järele, teatri järele, kõigi kohtade järele, kust ta juba kuus aastat kaugel viibis ja mille järele ta kõik see aeg oli nälginud. Nii oli ta neiuga ruttu sõbraks saanud ja lähemal päeval oli ta teda peaaegu järjekindlalt pool tundi või nii kohelnud, pool tundi, mida ta kogu päev ootas kui hetket, mis talle esimest korda jälle näis elu tegevat väljakannatavaks. Mis ime siis, et neiu lühike hilinemine teda oli tahtnud viia peaaegu meeleheittele.

„Homme võiksime nüüd ometi kord väljasõidu teha Veld-mägedele, kuhu lubasite kaasa tulla,“ palus Frank, kui ta külalise kõrval aias istus.

Juba nädal varem oli Ethel nõusolekut avaldanud Franki seltsis romantiliste mägede otsa ronida, ja Frankile oli see väljasõit viimastel päevavel erilise tähtsuse omanud.

Ta teadis väga hästi, et Ethel varsti Londonisse tagasi sõidab, kui . . . jah, kui temal korda ei läinud teda igavesti siia jääma liigutada! Tal oli selge ta oma julguse suurus, teda suurlinna eluga ja ka teatud luksusega harjunud neiu paluda oma elu kõvasti elu eest võitlust pidava farmeri eluga jagada. Aga teisest küljest oli neiu nende tutvuse ajal ka niipalju huvi näidanud asjade vastu, millest farmeri elu koosnes, oli püüdnud seda ja ta tööd tundma õppida, nii et ta nüüd kavatses väljasõidul temale tahtis esitada küsimuse, kas ta siia igavesti ei jääks. Tõsi küll, ta ei teadnud Ethelist õieti mitte midagi, sest neiu oli kõigest küsimustest, mis talle ta isiku suhtes esitati, osavalt kõrvale hoidnud. Aga igatahes tahtis ta katsuda seda neiu, kes talle ülimaks õnneks näis, omale võita.

„Kui päikese tõusu ajal teele läheme, saavutame väljasõidu ühe päevaga,“ palus Frank edasi. „Ülesminek on kergem kui see siit paistab, ja . . .“

„Paraku ei saa ma teid enam sellegipärast saata,“ katkestas aga Ethel ootamatult. „Vaadake, Frank, ma . . . ma reisin juba homme õhtul Kaplinna. Täna tuli telegramm ja ma pean minema.“

Kohkudes vaatas Frank temale. Juba homme minek? Igavesti? Ilma et tal võimalust oleks olnud temale oma tuleviku lootustest rääkida? Võimatu! Ja nüüd ehk kohe oma saatuse otsustamise küsimus avaldada? Ei, tal pidi veel pisut aega olema arupidamiseks; väga palju olenes ju sõnade õigest mõjust ja lahkumine tuli nii järsku.

„Kui te tõesti kauemaks ei või jääda. Pean teiega homme veel tingimata rääkima, Ethel. Tahan teilt veel midagi küsida. Kus võin ma teid veel näha?“

„Tahaksin pärast lõunat veel jalutuskäigu teha ja kõik jumalaga jätta. Kas tahate mind saata?“

Piinavpikad näisid Frankile olevat tunnid järgmisel päeval, kuni ta neiu viimaks võis vastu minna. Öö unetuul igavikuil oli ta ikka ja ikka jälle kaalunud, mis ta neiu tahtis ütelda. Oo, tal pidi õnnestuma teda võita; neiu poolt nähtud huvi ei võinud ta olla valesi mõistnud.

Jõudnud kokkuräägitud kohtamiskohale, polnud neiu näha. Muidugi, ta oli oma kärsituses liig vara tulnud. Nüüd võis neiu

iga silmapilk üles kerkida väikese kingu tagant, Rogersi farmi poolt, ja siis . . . lähem pooltundi tõi talle ta õnne.

Kui päike juba oma viimased kiired saatis põldudele ja mägede latvu kullatas, läks Frank väsinult, samm sammult oma, oma üksiku farmi poole tagasi. Ta oli oodanud ilmaaegu, lõpmatult, meeleheitlikult. Ethel ei olnud tulnud!

Hiljem kuulis ta, et neiu juba hommikul oli lähemasse jaama läinud. Teateid tema jaoks polnud ta maha jätnud.

Valu ja pettumus on kõige teravamad, enne kui harjumus ja äripäeva nõuded juba on avaldanud oma heategevast mõju. Nädalaid, jah, kuid ootas Frank temalt veel iga postiga teateid. Neiu äkiline lahkumine — selle jaoks pidi ometi olema seletust. Vististi kirjutas ta talle ja andis enesest teateid. Kui mitte varem, siis vististi kohe niipea kui kevade neiule meelde tuletas aega, mil ta tema seltsis oli kõnelenud elu väikestest ja suurtest raskustest ja lootustest, mis kevade põllumehele toob.

Ja see lootus kevadele aitas Franki üle pikkadest, kurbadest talvapäevadest, mil ta enesele neiu pilti ikka jälle meelde tuletas ja temaga rääkis, nagu oleks neiu ta agaratele küsimustele võinud vastata. Kevadel

sai ta temalt vististi kirja ja siis võis asi jälle edasi hargneda.

Mingisugune teade tuli tõesti. Ühel sellisel päeval, mil ta neiu seltsis mullu rõõmus ja õnnelik olnud, oli talle tulnud post kodust. Pool tundi istus ta vaikses rõõmus kirjade ja uudiste ees, mida talle ta ema ja mõned sõbrad kodumaalt saatsid. Viimaks olid seal veel ajalehed ja ajakirjad, mis talle olid peaaegu ainsaks kontaktiks muu maailmaga.

Siis äkki nägi ta neiu pilti. „Illustreeritud ajakiri“ näitas seda imetaolises sarnaduses, naeratades, nagu Frank teda kuude kaupa enese ees vaimus näinud. Hetke aega näis ta tema ees seisvat jälle elusana, päike juustes ja silmades säramas.

Ja siis luges ta lühikest teksti pildi alt: „Ethel Harvey, mitmesuguste paljuloetud jutustuste talendikas, noor kirjutaja, on pragu lõpetanud oma uusima teose — romaani, mille ained on võetud Lõuna-Aafrikast.

Selle asunikude elust võetud romaani tegelaste karakterid, kes kõik koonduvad ühe noore suguvenna ümber, on eriti selged ja reaalsed, mis osutub hoolikale, läbi mõeldud tähelepanule. Räägitakse, et kirjutajanna ise on veetnud mõned nädalad Kapi koloniis, kust ta siis enesele ka ainestiku kogus. Raamat ilmub veel tänavu kevadel.“

Suветants.

Rootsi luuletaja **Erik Axel Karlfelt.**

(Sai tänavu Nobeli aubinna).

*Küll tantsisin ma suvel,
See oli ilus suvi,
ei iial muidu olnud
nii palju tantsimist.*

*See kõlas iga õhtu
meil talust, saunastki,
ja paarikaupa pikalt
me marsisime siis.*

*Küll metsades ja teedel,
kus iial võimalik,
ma tantsisin ja polnud
veel kahtekiimmetki.*

*Ja alati ma tundsin,
et kergesti mind veeti
ei iialgi ma istund,
ei iial lahkunud.*

*See kestis Künnapäevast
küll kuni Mihklini,
ei iial laupäeval
ma pääsnud voodisse.*

*Oh hommikuid nii valgeid,
oh pime-hommikuid,
mil tantsult kohe läksin
ma tööle põllule.*

*Kas taevas oli selge
või pilves täiesti,
tööd lõbus oli teha
mul põllul, majaski.*

*Nii tantsisin ma suvel,
see oli ilus suvi,
nüüd olen vanaks jäänud
ja otsas on ka tants.*

Kevadelaul sügisel.

Saksa kirjanik **Luise Westkirch.**

4

„Ja sarnases mõrtsukakoopas töötavad inimesed?“

„Seal teenitakse head raha,“ kordas tiisikushaige. „Mu vanem poeg, kes on alles poisike, saab praegu juba rohkem kui siin täiskasvanud tööline. Mul kuus, kuus last, jah. Mis tahate? Meiesugune abiellub vara. Elu on lühike. Ja peremehed näevad seda heameelega. Kas mõistate? Võõraid töölisi kergesti ei saa, nad ei ole harjunud. Jah. Kuid teenime head raha.“

Tobias tõusis. „Noh, head päeva. Elage hästi.“

„Täna, jah!“ karjus teine talle järele. „Mul ei ole enam muud midagi teha! Ja ma olen tugev. Jumalaga! Jumalaga! Leidke, keda otsite!“

„Sarnane surmanuhtlus ausale inimesele,“ mõtles Tobias. „Ja kelm ja mõrtsukas, nagu Jan Jürgens, lõbutseb meie ilusas maailmas. Ei või tõi olla. See ei ole Jumala tahtmine.“

Sel õhtul nägi ta esimest korda tuttavat nägu. Kõrtsis Emsi kaldal, kuhu ta sisse astus, tõi tellitud groogi punane Triina. Tobias imestas.

„Vaata! Mu tütar, mis tuul su siia ajas?“

Triina näis häbelik. „Supelvõõrad sõitsid ära. Mul ei olnud saarel enam midagi teha.“

„Ja sa tulid nii kaugele?“

„Kas pean ehk nälgima?“

Punane Triina nägi vilets välja. Ta nägu oli kahvatun, kitsam ja ta muidu elavad silmad pilgutasi aralt. Vanamehe peast sähvis äkki mõte läbi.

„Trientje, kas tead midagi Jan Jürgensist?“

„Mina? Kuidas nii? Mispärast siis? Mis pean mina siis temast teadma?“

„Arvasin ainult nii. Saareelanikud ütlesid ju, et ta sulle järele jooksis ja et sa sugugi hapu ta vastu ei olnud.“

„Ta pettis mind, see paha mees ja veel kümme teist! Mul on temaga veel kana kitkuda.“

„Sa ei tea tast siis midagi?“

„Kas teate teie midagi, Tobias?“

„Veel mitte. Kuid kui teda kohtan, siis viin ta enesega ühes!“

„Soovin õnne! Kus tahate teda siis otsida?“

Tobias vaatas Triinale otsa. „Mõtlesin, et leian ta ümbruskonnas.“

„Võimalik. Kui ta mulle vastu tulema juhtub, ütlen teile.“

„Oled hea tüdruk,“ ütles Tobias ja mõtles: „Valeta, kuni lõhked!“

Ta ei uskunud sõnagi. Ta tundis nagu jahikoer, kui haistab sooje jälgi. Ta läks iga tallu ümbruskonnas, otsis heinakütünides, kuid ei leidnud põgenikust jälgegi. Öösel ei saanud ta magada. Ta kuulatas. Ainult vesi kohises, üks kits mökitas. Aegajalt tampis mõni hobune tallis. Peale keskööd kostis lõpuks tasane kõlin ta kõrvu. Ta kargas üles, jooksis akna juure. Kuu oli just tõusnud. Selle valgusel nägi Tobias pimedal veepinnal kaugel eemal tillukest paati, mis kaugenes ruttu. Inimkogu ei saanud eraldada, oli näha ainult vee korrapä-rane sädelus, mida piitsutasid tugevad ja kiired mõlalöögid. Nii kiired! Nii väsimatud? — Oli see põgenemine?

Mees aknal tõmbas käed rusikasse. Ta teadis nii kindlasti nagu oleks talle näkku vaadanud: paadis istus Jan Jürgens! Kuid ta oli nüüd jälgedel.

Teisel hommikul labkus ta varakult ja kui oli kohakesest eemal, pööras ta sammud ringi. Ta et läinud mitte lõunapoole, vaid põhjapoole, Emdeni suunas. Seal asus ta elama sadama läheduses, jälgis lahkuvaid laevu ja hoidis end peidus. Ainult õhtuti luusis ta läbi tänavate, müts sügavasti silmadel, astus kõrtsidesse, jõi ühe napsu, klaasi õlut, vaatles külalisi ja läks edasi. Ta raha oli lõpul. Ta kirjutas õpetajale ja lasi saata teatud summa mahajäetud varast.

Nii elas ta neliteistkümmend päeva. Seal kohtas ta ühel õhtul veidi enne suure auriku lahkumist lüüsil punast Triinat. Seekord ei olnud ta üllatatud.

„Vaata, vaata, Triina! Oled siin teenistuses?“

„Emsi kaldal oli liig vaikne ja õudne.“

„Jah, linnas on lõbusam.“

„Teie olete ju ka siin, Tobias Breeden.“

„Jah, olen kah siin, Triina.“

„Ma ei pane seda pahaks. Kes kedagi kinni püüda soovib, peab ise kaasa jooksuma. See on raske inimesele teie vanaduses. Teenin siin Härja kõrtsis. Kas teate midagi? Tulge, võtke väike naps.“

„Mispärast ei pea ma seda tegema, Triina? Kuid ära häbene, mu tütar. Ma võin oodata. Näed vist heameelega inimesi laevalael liikuvat. Kas tahtsid kellegagi jumalaga jätta, Triina?“

„Mina? Jumalaga jätta? Mul ei ole kedagi.“

„Kedagi?“

„Mitte ainustki inimhinge! Sellepärast ei hooli ma ka sarnasest lahkumisest — Näitun iseenesele üksiku laevana laial merel. Ruttu, Tobias Breeden, tulge Härja kõrtsi.“

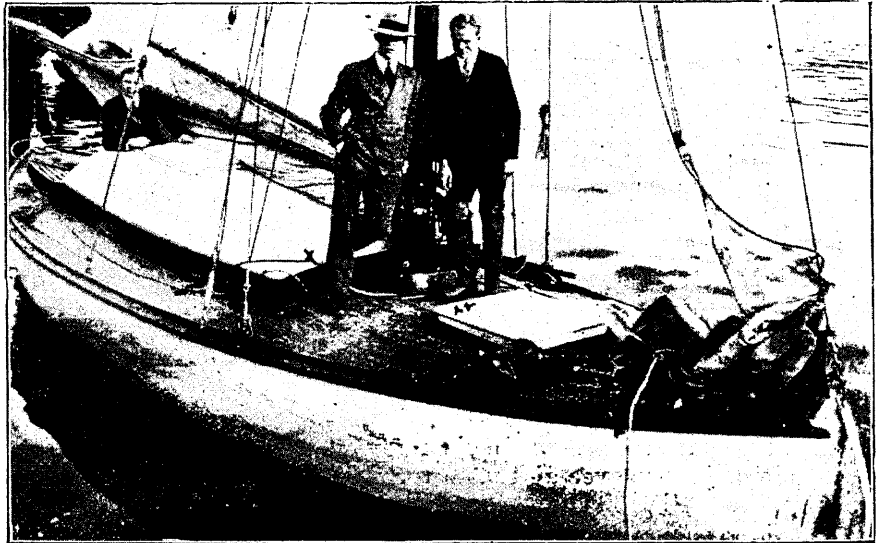
Tobias pani käe silmadele. „Trientje, vaata ometi. Kes tuleb siis sealt? See on vist sulle koguni uus nägu?“

„Ei tea, Tobias. Olen lühinägeline.“

Petetu vahtis tänavkive, mis katsid korrapärastes ridades maad, maju, mis surusid end üksteise vastu nii kitsalt kokku, et nende vahelt hiirgi läbi ei oleks pääsenud. Kuhu mees oli jäänud?

Ta kiskus majauksi lahti, tormas treppidest üles, ronis keldritesse. Ta palus inimesi tänaval, majades, et nad teda aitaks, õhinast pime. Lõpuks märkas ta läbikäiku, mitu õue juhtusid siin kokku, lahutatud ainult madalatest müüridest. Ta ronis üle esimese, teise, kolmanda, hoolimata omanikude protetist. Ja äkki, just vastu lüüsitammi, näitas avatud värv talle väljapääsu tänavale. Ta silmade ees seisis aurik. Ta jooksis hingetult selle poole. Seal haarasid neli tugevat kordnikku teda tagant. Ta löi

Ahto (x) ja Uku (xx)
Walter oma jahil „Ahtol“ Tallinna sadamas enne ümbermaailma-reisi algust.

„Miks lehvitasid siis taskurätikut õhus?“

„Mul on palav.“

„Sarnase ilmaga?“

„Sain Emsi kaldal palaviku, tulge nüüd.“

Tobias ei kuulnud enam. Nagu härg, kes silmab punast rätikut, tormas ta ettepoole, tõugates vastutulijaid paremale ja pahemale. Ta nägi, tundis, kuulis, haistis ainult ühte, kes aimduseta lähenedes talle otse vastu tuli.

„Oled sa mul käea, närukael! Kas oled mul käes?“

Vihast mõirates sirutas ta käed välja ja peatas jahmunult: ta kahmas tühja õhku. Nii kaugele kui ulatas ta terav silm, ei paistnud mingit Jan Jürgensi. Laiaõlaline mees oli kadunud nagu tont! Ja ometi oli ta praegu siin olnud, veel sekundite eest.

metsikult enese ümber, palus, vannutas, katsus neile selgeks teha, milles asi seisis. Asjatult! Ametnikud ei lasknud enestega kõneleda. Vanamees oli tekitanud inimvõru, ta oli vägivaldselt võõrastesse õuedesse tunginud. Nad tundsid oma kohust.

Kuna nad vangi järgmisse tänavasse rebisid, asus laev teele, saates korstnast musta suitsupilve ja lõikava vile, sõitis lüüsisid välja, sadamast.

Tobias Breeden oli vihast hull. Ta silmades sädelesid pisarad, kui ta komissarile aru andis.

„Jumala nimel, härrad, laske aus mees vabaks! Kelme on ju küllalt. Kui te vahele ei oleks seganud, oleks Jan Jürgens mul seekord käes olnud!“

Selle kõne eest sai vana meremees valju

noomituse. Siis lasi komissar ta minna. Ta tundis pimestatud mehega kaasa, kes tahtis püüda Jan Jürgensi, kellest politsei teadis, et ta ei olnud Emdenis.

Veel samal õhtul rändas Tobias edasi, põhjapoole, kojupoole. Ta kindlus oli vapustatud. Ta tundis haiglast igatsust kodu järele. Kuid ta reisis aeglaselt. Tal ei olnud kiiret, mingit kiiret enam. Aurik, mis suvel pidas ühendust saarega, oli ammu loobunud sõitudest. Ükski supelvööras ei hoolinud enam tormisest saarest. Tobias sõitis raske purjekaga, mis oli seitse tundi vees. Ta oli ainus sõitja.

„Ah, Tobias Breeden,“ ütles kapten, kui teda silmas.

„Tere, Piter Klaas.“

Laevnik näitas selja taha. „Kas tahad ühes sõita?“

„Jah, tulen ühes.“

„Noh, siis astu aga laevale. Sõit algab kohe.“

Tobias toetus laevapardale ja vaatas pealt, kuidas ankrut üles vinnati. „Kas kodus on midagi uut juhtunud?“

„Ei, mitte midagi. Kas tead sina midagi?“

„Ei, mitte midagi.“

„Ole rahul, Tobias Breeden. Jan Jürgens satub siiski põrgu, sul ei ole selle juures vaja aidata.“ Ja kapten kisendas: „Keerata! — Ho, poiss! Et pagan sind võtaks! Lambapea! Niiviisi tuleb ju vesi sisse! Paha ilm, Tobias, paha ilm.“

„Jah, Piter Klaas. Olen sõitnud nelikümmend aastat merel. Ja meie rand on loodetuulega ja tõusuvee ajal väga tormine, väga tormine, ütlen ma.“

Vastu õhtut heitsid nad reidil ankrud välja. Et saarel ei olnud maandumissilda ja kuna Klaas ja Breeden kumbki ei tahtnud maksta kõrtsiperemehele vankri eest, ootasid nad, kuni tuli möön, võtsid siis saapad jalast, käärisid püksid üles ja sammusid läbi madalvee külani.

Tobias astus oma majja. Peale õpetaja ei olnud ta kedagi näinud. Inimesed olid selle halva ilmaga meelsamini kodus. Kuid ta süütas tule ja vaatas oma riiki, kus iga asi oli omal kohal, vaatas ämbert lae all, piiblit, mis lebas avatult laual, potte ja panne nagu Niklas oli korraldanud, kui kass end meelitavalt ta vastu surus, kits laudas, peremehe samme ära tundes, rõõmsalt mökitas, kui kõik vanad tuttavad koos olid, kõik — ainult üks mitte, kelle heledad silmad, kelle rõõmus naer alles oli andnud sellele elu veetluse ja mõnususe, kes oli olnud kodu hing, mis temata näis sur-

nud, seal langes tugev mees põlvili ja ta nägu vajus avatud piiblile.

„Issand! Issand! Miks ei taha tasuda ta häbiväärt tapmist? Sa oled ju töötanud kätte maksta kolmanda ja neljanda sugu-põlveni!“

Ta oli nutnud sel öösel, kui valvas tapetud venna surnukeha juures. Nüüd nuttis ta kibedalt ja abitult tühjas korteris, kuni koitis hommik. —

Kui Piter Klaas tõendas, et saarel midagi ei olnud juhtunud, ei kõnelenud ta täielikult tõtt. Kuid laevnik ei tundnud huvi naiste, veel vähem armastusasjade vastu. Need saareelanikud, kel oli vähem mehelikku kõrgust, olid alles üksmeelel, et Ebba Jürgensiga lood ei olnud õiged. Et ta kurvastas peigmehe pärast, oli korras. Kuid kõigel olevat oma aeg, kurvastusel ja rõõmul ka. Ebba juures ei tulnud rõõm õigel ajal tagasi, vaid kurvastus kasvas ajaga ja näis ebaloomulik ja mõistatuslik.

Niklase surmast saadik varjas ta end kodus, ei tahtnud Vilmi näha, kuigi see esimestel päevadel tihti ta uksele koputas. Sest ka Vilmi saatus võttis pöörde.

Poolenisti unustatud onu, kel oli põhjas hästiminev äri, kutsus ta enese juurde. Ehk oli see õnn, mis talle siin kätt pakkus. Ja nüüd ei võinud ta armsamale lahkumise põhjust teatada ega laiaulatuslistest lootustest kõneleda, mis ta ühendas uue kohaga. Kuid ta pidas lugu Ebba tunnetest. Veel seisis mehe korjus maa peal, keda oli tabanud mõrtsuka kirves tema asemel, kellele Ebba oli murdnud truudust veel surmatunnil.

Ta andis uudise ema Marinkale edasi ja lahkus. Kuue nädala järele tuli ta tagasi. Ebba ei olnud ta kirjadele vastanud. Nüüd tahtis, pidi ta ise Ebbaga kõnelema.

Kärsitult tõrjus ta proua Jürgensi kõrvale ja avas ukse. Tuba oli tühi.

„Ja ma oleksin võinud vanduda, et nägin ta käharpead ruutude taga.“

„Võimalik,“ ütles lesk ükskõikselt. „Kus uks on kinni, seal minnakse aknast välja.“

„— kuid see on ju lollus!“

„Ma ei või parata.“

Vilmi mustad silmad välkusid. Millal oli ema Marinka ialgi parata võinud?

„Ema Marinka, ma otsin ta üles.“

Ta jooksis luitele. Hüüdis. Vastust ei tulnud. Ta ronis kõige äkilisematele harjadele ja vaatas ringi. Lõpuks nägi ta Ebba heledat kleiti. Ta jooksis ta poole. Ebba põgenes. Nüüd sädelesid ta hõbeblond juuksed veel kord kahvatute põsaste vahel, mis

katsid kõrgustikku, nüüd kadus ta orgu ja nüüd nägi Vilni teda vastasolevale nõlvale ronivat, kus juures ta lahtises liivas mitu korda libises. Kuid maa nende vahel vähenes. Ja nüüd langis Ebba nõrkenult, ähkides põlvili. Kuid tummas palves sirutas ta veel käed Vilmi poole, kuna tuul piitsutas ta hõbeblond juukseid ja ta tagaajajale liiva silmi puhus.

Vilm võttis tema poole sirutatud käed pihku. „Ebba! Kas oled hull? Jooksed minu eest ära! Minu eest!“

Ebba ei vastanud, vaid vahtis metsikus hirmus ringi, kuid nii kaugele kui ulatas pilk, ei olnud kedagi. Mõned vihmalinnud kisasid kriiskavalt ja meri kohas ümber kitsa saareriba kesk laineid.

Vilm tõmbas tüdruku kättpidi luitetrehtri, mille üle loodetuul võimetult edasi tungis.

„Mu armsam! Mis sul on?“

Ebba lõi tummalt käed näo ette.

„Miks olen sulle vastik? Niklas Breedeni surma pärast? Sa tead, ma ei ole selles süüdi.“

Ebba raputas pead.

„Või ei salli sa mind enam? Ütle, Ebba!“

„Kes sind sallin? Oh, Vilm, sa tead ju ise.“

„Jah, Ebba, mis sul siis on?“

„— Mul on hirm.“

„Jani eest? See ei tule tagasi. Kui ta seda julgeb, siis ootab Emdenis teda kindel koht.“

„Sst! Jumala pärast!“

„Ebba! Kas tahad mind kuulda?“

„Jah. Seekord veel ja siis — iialgi enam.“

„Küll näeme. — Tule, istu siia.“ Ta tõmbas tüdruku enese kõrvale; ta võttis kaelarätiku kaelast ja nässis selle Ebba õlgade ümber. Ta surus ta oma rinnale, et teda soojendada, sest Ebba oli külm kui kala.

„Tee ruttu,“ palus Ebba tõrjuvalt.

„Jah. Tahtsin oma onust jutustada. Ta oli vanaisa vennapoeg, kuid ei hoolinud meist. Ma ei teadnud isegi, kas ta veel elab või mitte. Noh, surm varitseb teda juba. Ta teab seda. Sellepärast otsis ta sugulast, sest oma äri ei taha ta võõrastele jätta. See oli minu õnn. Ta on imelik vanapoiss, Ebba, ja ei salli inimesi. Temaga on raske läbi saada. Kuid ta tahab kõik mulle pärandada ja ma mõtlesin sinu peale ja et varandus väga tähtis on ja ma panen vastu. Seda tahtsin sulle ütelda, Ebba. Nüüd olen juba vastuvõetav kosilane. Ja ükski tüdruk ei tarvitseks mind häbeneda.“

Värisedes taganes tüdruk ta eest. „Oh Vilm, ma ei abiellu.“

„Ebba!“ Ta hoidis tüdruku kinni. Surus ta pea oma rinnale. „Ebba, —“

Tüdruk karjatas hirmunud. „Ära puutu mind. Suur Jumal! Kas sinu käsi peab samuti käima nagu Niklas Breedenil!“

„Mu hõbekajakas! Ära ole rumal. Jan on kaugel.“

Ebba raputas pead. „Ta on lähedal. Ta on siin. Kas sa ei kuule? Kas sa ei näe? Ta seisab üleval! Ta käes vilgub suur nuga! Ta tapab su nagu teise! — Vilm!“ Pärani kistud silmil vahtis tüdruk trehtri ääre poole.

„Ebba!“ Vilm avas käevared.

Ebba astus sanmu ettepoole nagu taltes end Vilmi rinnale heita. Kuid siis pööras ta rahuliku nuuksumisega ära. „Minu jaoks ei ole selles maailmas õnne —“

Vilm pidi tõusuveega laevale minema. Juba kohises see valjult randa. Kiirelt jooksis ta luitelt alla. Ebba teadis nüüd vähemalt, mis ta mõtles.

Mõne päeva pärast sai ta Ebbalt kirja.

„Mu armsam Vilm!“

Mulle näib, et sa mind ei mõistnud ja see on ju võimalik, sest olin väga rumal. Sellepärastutan kirjsulle nüüd, et sa mind ei ootaks. Sest see peab mööda olema. See peab nii olema, armas Vilm! Ma ei ütle sulle, kui palju pisaraid on sellele paberile langenud. Ja ma palun sind kogu hingest, ära katsu mind teistele mõtetele viia, sest me palume iga päev: Ära saada meid kiusatusse ja ma olen nõrk. Sellepärast, armas poiss, nüüd peame lahkuma. Ja ma ei taha oma valust ühelegi hingele kõneleda, ei taha su armast nime enam suhu võtta ja oma suure armastuse peidan oma südamesse.

Su truud Ebba.

P.S. Ema ütleb, et mul ei ole õnne. Ah, see on tõsi.“

Teisel hommikul peale kojutulekut külastas Tobias Breeden ema Marinkat. See kükitas, mustalt rietatud nagu ikka, hõõgivate turvastega täidetud pliidi ees. Samuti mustalt rietatud nagu ema, oli ka Ebba, kes istus akna all käsitööga ja üles ei vaadand.

„Tere ja parim tänu järelevaatuse eest mu majas. Küll ma sulle varsti tasun.“

„Näe, Tobias Breeden. Jälle kodus.“

„Jah, naabrinna Jürgens, olen jälle kodus.“

Lesk kiskus silmad pärani. „Ja Jan?“

„Seda teab vanapagan.“

„Arvasin, et hoiate kala juba sabast.“

„See ei olnud nii. Ainult sularaha on otsas.“ (Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Mõtteid.

Leidub inimesi, kes, kui neilt otsust küsitakse, usuvad, et vaja on vigu leida. Önnestub neil see, siis pole neil muud enam ütelda. —

Tee oma tööd võimalikult täpselt. On sul aga kord jõust puudus, siis lohuta end sellega, et mõnikord ka väike laisk emine fagajärgi saavutab, nagu ka rumalust mõnikord õnn aitab. —

Ära ärata lootust, kui sa selle täitumist ei tea ega selle täitumisel ka ei saa abiks olla. —

Inimesed kaotavad rõhajahti pidades kergesti oma hinge; ja kui nad viimaks sihile jõuavad, siis on nad seesmiselt jäänud kerjusvaesteks. —

Kumb on parem?

„Kumb on parem, kas õppida silma-arsstiks või hambaarsstiks?“

„Muidugi hamba-arsstiks. Sest inimesel on ainult kaks silma, aga kolmkümmend kaks hammast.“

*

„Peaksite n'gema minu naist, kuidas ta minu riided õhtul kõik kappi paneb.“

„Kui koju tulete?“

„Ei, kui tahan väljuda.“

*

„Kas see siid, mida kavatsen osta, on tõesti ka hea?“

„Armuline proua, seda kleiti võite kanda surmani ja siis sellest veel blusi teha lasta.“

*

„Kuulen, et Jimson on haiglas.“

„Tõesti? Alles veel eile õhtul nägin ma, kuidas ta ühe ilusa noore neiega tantsis.“

„Sest sellepärast! Tema naine nägi seda ka!“

*

„On teie vein ka hea?“

„Ütlen teile! Kui sellest tilgakese võtate, hakkab teil suu ve't jooksuma!“

Sukavabrikandid.

Kaks ameerika sukavabrikanti saavad kokku. Üks neist ütleb:

„Lasksin enesele Euroopast masina tuua. See on imemasin. Pane siidiuss ülevalt sisse ja alt tuleb välja valmis sukk.“

„Siis te ei saanud kõige uumat modeli,“ vastab teine. „Sel masinal, mis minul on, pole muud vaja, kui pane siidiuss ülevalt sisse ja alt tuleb välja prolongeeritud veksell.“

Eksitus.

„Õpetaja-härra,“ teatab väike Ants, „minu õel on leetrid.“

„Silmapilk võta oma asjad ja mine koju,“ ütleb õpetaja. „Ja ära tule enne, kui su õde jälle terve on.“

Kui Ants väljus, tõstis väike Juku sõrme:

„Õpetaja-härra,“ ütleb ta, „tahtsin ainult teatada et Ansu õde elab Ameerikas.“

Tuhat suudlust.

Noor neiu (postimajas): „Kas on tulnud siia kirju märgusõna all „tuhat suudlust“?“

Ametnik: „Mis? Nii palju? Siis peate juba järele küsima pakiosakonnast.“

Hädas mõlemad.

Esimest korda oma uues kodus ükski olles hakkas noor proua äkki nutma:

„Pean sulle teatama midagi hirmsat — ma ei oska keeta.“

„Lemmik,“ rahustas teda ta mees, „rahustu, sest minagi pean sulle midagi teatama: Olen luuletaja, ja sellepärast ei ole meil nii kui nii midagi keeta.“

*

„Ütle mulle, Jaan, kas sa tihti minule mõitled?“

„Muidugi, tegin ju taskurätikuisse sõlme.“

Heategu.

„Täna tegin ma ilusa ja hea teo.“

„Väga ilus, mu poiss. Mis sa siis tegid?“

„Kaks inimest tahtsid rongile jõuda ja jooksid vaksali poole. Mina ässi asin neile koera peale, ja siis jõudsid nad veel ometi jaama.“

Pruugitud asi.

Professor tuleb välismaareisilt. Muude pakkide hulgas oli tal kaasas ka inimese luukere. Tollipunktiis vaadati kõik läbi — kõik oli korras, ainult see luukere andis tolliametnikkudele peamurdmist. Kusagil tollimäärustikus polnud tema kohta märkusi. Viimaks jõuti ometi otsusele. Luukere deklareeriti „pruugitud asjaks“ ja need tolli alla ei kuuiu.

Toimetusele saadetud kirjandus

H. HALJASPÖLD:

Võõrsõnade Leksikon.

Hiljuti ilmus trükist „Edu“ kirjastusel 795-leheküljeline „Võõrsõnade Leksikon“, s. o. kõigi hariduselu jälgijate ja edasiõppijate käsiraamat. Järjest tihenev kultuurelu toob paratamata kaasa alatasa rohkeneva arvu võõrsõnu, mida raske on mõista lihtinimesel, tavalisel ajalehelugejal, õppuril, üliõpilasel ja isegi diplomeeritud hariitel. Selliseid käsiraamatuid leiame meie kõigis maailmakeeltes, meil aga puudus ta seni täiesti. Nüüd on selle tänuväärse töö ära teinud kaubandusteadlane H. Haljaspöld ja usume, et ta töö vilja eduga kasutavad paljud, väga paljud püüdlikud inimesed.

Raamat on müügil kolmes kujus: köites kr. 10.50, broschuris kr. 9.50 ja vihkudena (8) a. kr. 120.

R. T.

Ajakirja

„Romaan'i“ talitus

asub nüüd

Vene tän. nr. 13.

(enne Mürivahe tän. 16.)

Kirjastusosahisus „ARENG“

Vene tän. 13.

Pesu pesta kodus pole vaja —
selleks on

Ameerika pesumaja!

Mürivahe 21,

Tehnika 1.

Telefon 444-55.

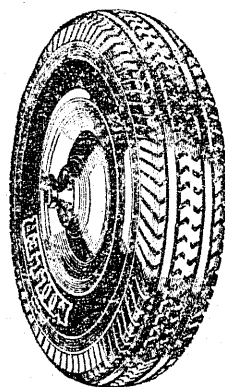
Uued alandatud hinnad.

MILLER kummide

ladu asub nüüd

Vene tän. 13

(enne Mürivahe tän. 16.)

Heinr. Lagus

Vene tän. 13.

Ainult „ROMAAN“

pakub Eesti lugejale tõesti põnevad ja huvitavad, kuid seejuures alati kõrgeväärtuslikku lugemismaterjali — kõige rahvusvahelisemas ja mitmekesisemas valikus.

Ainult „ROMAAN“

on pikapeale vallutanud kõik seltskonnakihid ja teinud neist ustavad lugejad oma heas valikus ja kõrge tasapinnaga toimetatud järjekindlalt 2 korda kuus ilmuvatele numbritele.

Ainult „ROMAAN“

annab odava hinna eest (40 senti number) romaane, novelle, jutustisi ning luulet ja rohkesti pilte päevasündmusist, loodusest ja kunstist, sest

**ainult „ROMAANI“ toetab
kogu Eesti lugev rahvas.**